

BESCHOUWINGEN OVER MILITAIRE TELEGRAPHIE, VOORAL MET HET OOG OP NEDERLANDSCHE TOESTANDEN.

(*Vervolg en slot van N°. 9, bladz. 576.*)

C. RECRUTEERING, OPLEIDING EN OEFENING VAN HET TELEGRAAFPERSONEEL.

a. Recruteering.

I. *Telegraafdienst te veld.*

Het personeel der veldtelegraafcompagnie, voor zoover het de eigenlijke telegrafisten betreft, zal evenals thans uitsluitend uit vrijwillig dienenden moeten bestaan.

Wat de korporaals, *niet*-telegrafisten, en de overige lijnwerkers betreft, dezen kunnen gevoegelijk voor een groot gedeelte tot de militie behooren; bij elke veld- en voorpostenafdeeling zijn echter enkele vrijwilligers noodig, omdat alleen vrijwillig dienenden, die steeds in de gelegenheid zijn het materieel te zien en te behandelen, hiermede voldoende vertrouwd kunnen geraken. Zeer veel tijd gaat meermalen verloren met het zoeken naar gereedschappen, instrumenten of materialen, enkel omdat men niet weet, waar zij in de wagens geborgen worden; bij uitsluitende toepassing van militiepersoneel zal deze onbeholpenheid natuurlijk steeds blijven bestaan, zoodat daaraan alleen door toevoeging van eenige goed geoefende vrijwilligers te gemoet kan worden gekomen. Rekent men dit aantal op vier per veldtelegraafbrigade, twee per voorpostentelegraafbrigade en één per voorpostentelefoonbrigade (tevens goed telephonist) dan komt men tot een aantal van $4 \times 4 + 5 \times 2 + 6 \times 1 = 32$ vrijwilligers. Deze vrijwilligers zullen geheel of grootendeels uit de nog niet geheel geoefende telegrafisten te verkrijgen zijn. De overigen, $162 - 32 = 130$, kunnen dan miliciens zijn.

Ook de korporaals kunnen gedeeltelijk tot het militiepersoneel behooren, aangezien de sergeanten- en korporaals-telegrafist toch altijd vrijwillig dienenden zijn. Voor de commandanten der telefoonbrigades, die zelfstandig moeten optreden, zijn vrijwillig dienende korporaals verkieselijk. Rekent men op 25 man per lichteing, waarvan elk jaar twee der meest bruikbaren — bij

voorkeur lijnwerkers van de rijkstelegraaf, de BELL-telephoonmaatschappij of van de spoorwegmaatschappijen — worden opgeleid tot miliciens-korporaal, dan verkrijgt men voor 6 lichtingen (de 7de als reserve) $6 \times 2 = 12$ korporaals en $6 \times 23 = 138$ manschappen. Van elke lichting vallen jaarlijks wel is waar eenige manschappen af, doch men zal toch een groote 120 manschappen en eenige overcomplete miliciens-korporaals overhouden; met de 32 vrijwilligers vormen dezen te zamen het personeel voor de veld- en voorpostenafdeelingen.

Een viertal vrijwillig dienende korporaals (1 per veldtelegraafbrigade) is verder nog gewenscht.

Mochten veel vrijwilligers ontbreken, dan ware dit te verhelpen door eene vermeerdering van het aantal miliciens per lichting. Mocht dientengevolge het aantal korporaals en soldaten, tot de militie behoorende, de formatie overschrijden, dan is dit eene welkome reserve, die met de 7de lichting voorloopig bij het depot kan verblijven.

II. *Telegraafdienst in de verdedigingsstellingen.*

De recruetering van het personeel voor den dienst in de verdedigingsstellingen is veel minder eenvoudig.

Het toestelpersoneel voor dien dienst wordt, zooals ik reeds heb opgemerkt, ingevolge het Koninklijk Besluit van 29 Februari 1884, gerecruteerd uit de militieplichtige telegraafbeambten van het Rijk en van de spoorwegmaatschappijen.

Bij de uitvaardiging van dit Koninklijk Besluit was er nog geen sprake van een permanent telegraafnet in de Stelling van Amsterdam, en behoefde men bijna alleen rekening te houden met de Vesting Holland en enkele andere verbindingen, zoodat te zamen niet meer dan ongeveer 150 toestelbeambten benoodigd waren.

Was die toestand zoo gebleven, dan zou men op het oogenblik nagenoeg in de behoefte kunnen voorzien. De lichtingen worden nl. bijna elk jaar grooter. Na afrek van enkelen, die bij mobilisatie in dienst zijn van de permanente militaire spoorwegcommissie, en eenige anderen, die om verschillende redenen afvallen, kan men gemiddeld op 25 man per lichting rekenen, dat is dus voor 6 lichtingen op 150 miliciens, terwijl de 7de lichting dan nog als reserve overblijft. Voegt men daarbij een veertigtal rijkstelegrafisten of postambtenaren met het telegraafradicaal, die zich jaarlijks voor één jaar beschikbaar stellen om in oorlogstijd militairen telegraafdienst te verrichten, dan zou die toestand zeker niet ongunstig zijn te noemen.

Maar in de laatste jaren is veel veranderd. Het telegraafnet in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie is uitgebreid en een permanent telegraafnet met talrijke kantoren in de Amsterdamsche Stelling in uitvoering, zoodat thans voor eene voortdurende bediening van het geheele militaire telegraafnet in plaats van 150 telegrafisten, meer dan het dubbele aantal noodig is.

Hoe zal in dit talrijke personeel kunnen worden voorzien?

Nog meerdere toeneming van het aantal miliciens-telegrafist per lichter is niet te verwachten; de persoonlijke dienstplicht zal ons misschien een eenigszins grooter getal en meer ontwikkelde telegrafisten brengen, maar bijzonder groot zal dit aantal vermoedelijk niet zijn.

Langs dezen weg kunnen wij er dus onmogelijk komen; de hulp der rijkstelegraaf is noodzakelijk.

En op dit gebied staan wij niet alleen. In Frankrijk bestaat, of ten minste bestond in 1844 reeds de bepaling, dat in ieder district, waar de toestand van beleg is afgekondigd, de rijkstelegrafisten onder militair commando staan. Deze bepaling kwam voor in het »Règlement général du 19 Novembre 1844 sur la Télégraphie Militaire.» In later tijd is de Fransche militaire telegraphie herhaaldelijk gereorganiseerd. Of die bepaling naderhand werd ingetrokken is mij onbekend; een bewijs daarvoor heb ik echter niet kunnen vinden; waarschijnlijk komt het mij ook niet voor.

In België voorziet het Département des Chemins de fer, Postes et Télégraphes jaarlijks in het door het Département de la Guerre noodig geachte contingent aan militaire telegrafisten; voor de aldus ingelijfde telegrafisten gaat de bevordering in hunne civiele betrekking door; een verblijf onder de wapenen wordt hun zelfs ten voordeele aangerekend. De samenhang van de rijks- en de militaire telegraphie is daar zeer innig; het »Règlement du service arrêté entre le Département des Chemins de fer, Postes et Télégraphes et le Département de la Guerre, concernant le service de la télégraphie dans les places,» vastgesteld bij Ministerieele Beschikking van 31 December 1886 — een reglement in denzelfden geest als het Nederlandsche van 1880 betreffende de samenwerking van den militairen en burgerlijken telegraafdienst in tijd van oorlog — bepaalt dat zelfs de aanleg van de lijnen, de installatie van de kantoren, alsmede het onderhoud van lijnen en kantoren door de rijkstelegraaf geschiedt, dat de telegraafdienst geheel volgens de voorschriften van de rijkstelegraaf moet plaats hebben, en dat door deze zelfs controle wordt geoeffend op de behoorlijke uitoefening van den telegraafdienst. Ook voor den overgang van telegrammen van het rijksnet op het militaire net en omgekeerd is nauwlettend zorg gedragen.

In Engeland wordt een deel van het rijkstelegraafnet uitsluitend door militair personeel bediend. De leiding en de controle van den dienst berusten daar eveneens geheel bij militairen, onder directie van den Post-Directeur-Generaal. De militaire telegrafisten verbinden zich daar voor 3 jaren actieven dienst bij het leger en 9 jaar bij de reserve, of voor 7 jaar actieven dienst en 5 jaar bij de reserve. Na afloop van hunnen dienstdienst kunnen zij overgaan bij de rijkstelegraphie; de tijd, dien zij als militair-telegrafist op rijkskantoren hebben doorgebracht, telt mede voor bevordering en pensioen.

Langs dergelijken weg ware het aantal benoodigde telegrafisten wellicht ook hier te lande te verkrijgen. De ontbrekende vestingtelegrafisten

alleen te doen bestaan uit vrijwillig dienenden zou ondoenlijk zijn; nog daargelaten de hooge kosten aan eene dergelijke regeling verbonden, zou men toch nooit het benoodigde aantal verkrijgen.

Wordt aan den anderen kant de bediening van het uitgebreide telegraafnet van de Stelling van Amsterdam geheel overgelaten aan burgertelegrafisten, die zonder eenige voorbereiding plotseling tot die taak geroepen worden — gesteld dat de oorlogstelegraaf-commissie op grond van het Reglement van 1880 voldoende maatregelen zal kunnen nemen om hierin tijdig te voorzien —, dan is de kans op mislukking toch nog zeer groot.

Eene dienstbaarmaking van het vrijwillige militaire personeel aan den rijkstelegraafdienst, om daardoor zonder opdrijving van kosten te komen tot eene aanzienlijke uitbreiding van het vrijwillige telegraafpersoneel in den geest als dit in Engeland plaats heeft, zal bij ons te lande wel tot de vrome wenschen blijven behooren.

De voornaamste reden hiervoor is waarschijnlijk het gemis aan kennis van vreemde talen bij de militaire telegrafisten en de daaruit voortkomende verminkingen der over te seinen berichten. Wat dat betreft, wonen wij in een ongelukkig land; men is bij ons te lande bij gebrek aan kennis van vreemde talen helaas voor vele dergelijke betrekkingen ongeschikt; het zou anders zoo'n mooie oplossing zijn van eene moeilijke quaestie! Grondige oefening van het personeel en besparing van kosten!

Een middenweg ware wellicht in te slaan. Eenerzijds zouden door de Departementen van Oorlog en van Waterstaat, Handel en Nijverheid overeenkomsten kunnen worden gesloten, waarbij aan militaire telegrafisten, na hun ontslag, de overgang als klerk of telegrafist bij den rijkstelegraafdienst werd gemakkelijk gemaakt, onder voorwaarde, dat zij nog gedurende een aantal jaren voor den militairen telegraafdienst in oorlogstijd beschikbaar bleven. Eenige kennis van de Fransche of Duitsche taal zou dan desnoods als voorwaarde kunnen worden gesteld. Misschien zou door het Departement van Waterstaat aan de spoorwegmaatschappijen de verplichting kunnen worden opgelegd, dergelijke bepalingen in hare reglementen op te nemen, of anders zouden door het Departement van Oorlog soortgelijke overeenkomsten met die maatschappijen kunnen worden gesloten. Zoodoende zou de lust tot dienstneming bij de militaire telegraphie aangewakkerd, dus het gehalte van het telegraafpersoneel waarschijnlijk verbeterd en tevens een goed geoefend reservepersoneel verkregen worden.

Anderzijds zou aan rijkstelegrafisten of ambtenaren der posterijen met het telegraafradicaal, die zich tot het verrichten van militairen telegraafdienst in oorlogstijd vrijwillig aanmelden, de gelegenheid kunnen worden opengesteld, zich daartoe voor een aantal jaren te verbinden tegen het genot van eene jaarlijksche toelage, in den geest zooals dit thans het geval is met de opzichters bij den vestingstelegraafdienst. Zij zouden daartoe verplicht dienen te zijn een cursus in militaire telegraphie mede te maken en nu en

dan voor het houden van herhalingsoefeningen moeten opkomen. Wanneer door het Departement van Waterstaat maatregelen werden genomen, om deze wijze van recruteering aan te moedigen en hiervan goede nota te nemen, door aan die ambtenaren voorrechten toe te kennen, dan zou men wellicht kans van slagen hebben.

Eene moeilijke zaak hierbij blijft echter de militaire graad, aan die beambten toe te kennen.

Men herinnere zich den storm van verontwaardiging, die in 1891—92 onder de telegrafisten opging bij het vernemen van het Koninklijk Besluit van 11 Mei 1891, N°. 45, waarbij werd kenbaar gemaakt, dat commiezen der rijkstelegraaf, die een cursus in militaire telegraphie met goed gevolg hadden ten einde gebracht, zouden worden aangesteld tot opzichter bij den vestingtelegraafdienst met den graad van adjudant-onderofficier.

Hoewel het mij volstrekt niet duidelijk is, waarom men aan die opzichters, wier betrekking feitelijk vrij wat belangrijker is dan die van menigen luitenant, niet den officiersrang heeft gegeven (zooals bijv. in Frankrijk, waar een chef de section bij de veldtelegraafafdeeling van een legerkorps zelfs geassimileerd is aan den rang van kapitein), zou men nu aan de gewone telegrafisten een lagere graad dan dien van adjudant-onderofficier moeten toekennen.

Geeft men aan de oudst-aanwezende telegrafisten den graad van sergeant, dan dienen de toestelbeambten korporaals of soldaten te zijn, maar op die voorwaarde zal men ze zeker nooit verkrijgen.

Een andere vraag is, of hier niet de geheele quaestie betreffende het toekennen van een graad te vermijden ware? Zou men bijvoorbeeld aan die telegrafisten niet een bijzondere uniform kunnen geven, zonder hun een bepaalden graad toe te kennen? De meest geschikten zouden eene bijzondere opleiding kunnen verkrijgen voor oudst-aanwendend telegrafist, tot telegrafist 1ste klasse kunnen worden aangesteld en eene hoogere toelage genieten dan de anderen, die telegrafist 2de klasse blijven. De eerstgenoemden zouden diciplinair, voor wat den telegraafdienst betreft, ondergeschikt zijn aan den opzichter, de telegrafisten 2de klasse aan die der 1ste klasse, terwijl verder bepaald kan worden dat deze slechts een graad kunnen bekleeden beneden den rang van officier.

Het verblijf in de forten en verdedigingswerken in tijden van oorlog, zoowel als bij manoeuvres zou men zeer kunnen veraangenamen door hun eenige voorrechten toe te staan en niet karig te zijn met de betaling van traktementen, waardoor de toetreding tevens aantrekkelijker wordt.

Wel is waar is het bovenvoorgestelde met de militaire begrippen eenigszins in strijd, maar de quaestie is deze, dat wij een kleine 200 militaire telegrafisten moeten hebben, die alleen uit de rijkstelegraaf zijn te krijgen.

Maakt men de voorwaarden voor hen niet aanlokkelijk, dan komen zij niet. Is dan eenmaal de nood aan den man, dan zal het in de eerste plaats

heel wat voeten in de aarde hebben om het benodigde personeel voor de Stelling van Amsterdam bijeen te krijgen, en mocht men dit al gedaan krijgen, dan heeft men nog slechts een groot aantal burgertelegrafisten, geheel onbekend met de inrichting van militaire telegraafkantoren, met het telegraafnet en met den militairen telegraafdienst.

Verdient het dan geen overweging, om wat het zwaarst is, ook het zwaarst te laten wegen, en desnoods iets van de militaire hiërarchie op te offeren?

Maar zelfs als men dit deed, is de zaak nog niet opgelost. De opzichters bij den militairen telegraafdienst, die thans bestaan, zijn over het algemeen vrij jong; vele telegrafisten zullen er wellicht, al schijnen de voorwaarden hun verder ook zeer aannemelijk toe, toch nog bezwaar tegen maken, om onder de orders van veel jongere en wellicht anders aan hen ondergeschikte collega's, of wel onder vrijwillig dienende sergeanten of korporaals van het korps genietroepen te dienen. Ook hiermede zal men rekening dienen te houden, wil de poging geen schipbreuk lijden.

Er zal daarom wellicht geen andere oplossing zijn, dan de Amsterdamsche Stelling afzonderlijk te beschouwen en geheel door personeel der rijkstelegraaf, op de bovenbeschrevene of op eene andere wijze tot militaire telegrafisten gevormd, te doen bedienen. Bij de indeeling en de opleiding tot de verschillende functiën van inspecteur en van oudst-aanwezend telegrafist kan dan zooveel mogelijk met de hiërarchie bij den rijkstelegraafdienst te rade worden gegaan; voor inspecteur kan men bijv. allen in aanmerking doen komen directeuren of onderdirecteuren, natuurlijk van niet te hoogen leeftijd; voor oudst-aanwezende telegrafisten bij voorkeur andere telegrafisten, teneinde zodoende aan hunne bezwaren te gemoet te komen.

De bediening van de telegraafverbindingen in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie en in de andere Stellingen kan dan geheel door militair personeel geschieden, de opzichters (inspecteurs) uitgezonderd; de oudst-aanwezenden kunnen sergeanten of korporaals van het korps genietroepen, de toestelbeambten miliciens zijn. Wel zullen er dan wellicht eenigen te kort komen, maar die weinige plaatsen zullen waarschijnlijk gemakkelijk door vrijwilligers der rijkstelegraaf kunnen worden bezet, terwijl er bovendien, na het terugtrekken van ons veldleger, nog wel eenige telegrafisten beschikbaar zullen komen voor den dienst in de stellingen.

Het personeel voor den lijnbouw in de verdedigingstellingen, 10 sergeanten of korporaals en 20 man, zou gedeeltelijk uit vrijwilligers gedeeltelijk uit militieplichtigen kunnen bestaan; voor de laatsten dienen dan echter uitsluitend personen genomen te worden, die in hunne burgerbetrekking bij den lijnbouw werkzaam zijn. Een gedeelte van het kader zou ook wellicht uit hen zijn te vormen.

Het vrijwillige personeel heeft in vreedstijd volkomen recht van bestaan. Voortdurend toch zijn ook thans werkkrachten benoodigd voor werkzaamheden

bij het electrisch meetstation, voor herstellingen van telegraphische verbindingen, voor het bijwerken van registers, het maken van teekeningen en andere bureauwerkzaamheden. Tegenwoordig geschieden deze werkzaamheden dikwijls door militiepersoneel van de telegraafafdeeling of door manschappen van andere compagnieën, die daardoor aan de eigenlijke oefeningen onttrokken worden.

b. Opleiding.

1. *Telegraafpersoneel.*

Zowel het telegraafpersoneel voor den dienst te velde, als dat voor den dienst in de verdedigingstellingen, zal in hoofdzaak op de telegraafschool moeten worden gevormd.

Wat het vrijwillig dienende personeel betreft, dient als beginsel te worden aangenomen, dat niemand anders wordt toegelaten tot de opleiding voor militair telegrafist, dan voldoende ontwikkelde jongelieden, die met vrucht het lager onderwijs hebben genoten en hiervan bij een examen de bewijzen kunnen leveren; de manschappen der telegraafcompagnie, die niet voldoende ontwikkeld zijn, worden reeds dadelijk onder het lijnpersoneel gerangschikt.

Nadat zowel de aspirant-telegrafisten als lijnleggers afgeëxerceerd zijn, worden zij gedurende den eersten zomer geoefend in het pionieren, het optisch seinen met MORSE-schrift, den lijnbouw en eenigszins ook in de behandeling der toestellen. Ook aan militaire oefeningen, als exerceeren, schijfschieten, enz., wordt door hen deelgenomen.

Gedurende den daaropvolgenden winter volgen de aspirant-telegrafisten een cursus aan de telegraafschool, waar zij uitsluitend onderwijs ontvangen in de theorie der electriciteit, de verklaring van de werking der verschillende toestellen, de reglementen van den telegraafdienst, enz., en waar zij verder worden geoefend in de behandeling van telegraaftoestellen, telephonen, de optische telegraphie, enz.

Diegenen, welke den cursus niet kunnen volgen, wegens te geringe geestesontwikkeling, worden na het einde van den cursus overgeplaatst bij de lijnleggers. De geheel ongeschikten, hetzij wegens te geringe geestelijke of lichamelijke ontwikkeling, hetzij wegens te geringe betrouwbaarheid voor zelfstandig werken, worden verwijderd.

Na het einde van den cursus worden de genoegzaam ontwikkelde telegrafisten gedurende eenige maanden gedetacheerd op rijkstelegraafkantoren; daarna maken zij wederom eenige maanden de practische oefeningen mede, en worden eerst dan, namelijk wanneer zij goed voldoen, ingeschreven als veldtelegrafist. De bijzonder goeden kunnen, bij wijze van belooning, reeds dan toegelaten worden tot den cursus voor opleiding tot korporaal.

Als regel geldt echter, dat de veldtelegrafisten, na afloop van de zomer-oefeningen, een gedeelte van de wintermaanden gedetacheerd worden op

rijkskantoren en gedurende de overige wintermaanden herhalingsonderwijs volgen aan den telegraafcursus. Na afloop van den daarop volgenden zomer komen zij dan op den korporaalscursus. Op dien cursus krijgen zij behalve eene theoretische ook eene practische opleiding tot korporaal-telegrafist, waarbij in het bijzonder de aandacht wordt geschonken aan de door hen als ploegcommandant uit te voeren werkzaamheden en de op hen rustende verplichtingen; tevens ontvangen zij, met het oog op hunne algemeene ontwikkeling, eenig onderwijs in de pionierkunst, de wiskunde en het teekenen. Brengen zij dien cursus goed ten einde en voldoen zij bij de practische oefeningen in den zomer, dan worden zij aangesteld tot korporaal-telegrafist.

Aan de zeer goeden kan nu weer bij uitzondering worden toegestaan den sergeantscursus te volgen. De overigen brengen echter wederom een deel van den winter door op rijkskantoren, terwijl een ander deel van den winter wordt besteed aan herhalingsonderwijs. Het onderwijs op den sergeantscursus bepaalt zich tot eene herhaling van het vroeger geleerde, met eenige uitbreiding; het omvat verder in het bijzonder de verplichtingen van een sergeant-telegrafist, benevens eene voortzetting van het onderwijs in de wiskunde en het teekenen, de pionierkunst, de aardrijkskunde van Nederland en het lezen van kaarten. Eenig onderricht in legerindeeling, velddienst en tactiek is ook gewenscht.

Het zal vermoedelijk onnoodig zijn, bij de opleiding tot sergeant-telegrafist eene onderscheiding te maken tusschen het telegraafpersoneel voor den dienst te velde en dien in de verdedigingstellingen. Redelijkerwijze mag men van een sergeant-telegrafist eischen, dat hij evenzeer geschikt is om als commandant eener veld- of voorpostentelegraafbrigade op te treden, dan wel als oudst-aanwezend telegrafist in eene groep van fortendienst te doen.

De opleiding van de miliciens-vestingtelegrafist zal gevoegelijk kunnen blijven, zooals deze thans is; alleen komt het mij zeer gewenscht voor, dat strengere maatregelen worden genomen betreffende de jaarlijks door hen in te zenden verklaringen, dat zij nog als telegrafist werkzaam zijn, terwijl ook eene andere regeling van de herhalingsoefeningen aanbeveling zou verdienen.

Volgens de tegenwoordige regeling worden zij, na hunne aanstelling tot vestingtelegrafist, slechts éénmaal voor 10 dagen onder de wapenen geroepen. Deze miliciens voldoen toch reeds op zoo voordeelige wijze aan hun militieplicht, dat het niet onredelijk zou zijn, wanneer zij, in plaats van één, bijv. vier herhalingsoefeningen elk van 10 dagen moesten medemaken. Op deze wijze zou men ten minste in staat zijn zich van hunne geschiktheid te overtuigen en hen op oordeelkundige wijze voor eene eventueele mobilisatie in te deelen.

De opleiding van het burgertelegraafpersoneel zou niet zeer veel behoeven te verschillen van die der miliciens-vestingtelegrafist; alleen zou, tengevolge van de meerdere ontwikkeling en de veel grootere geoefendheid van deze telegrafisten, de opleidingstijd veel korter kunnen zijn.

II. Lijnpersoneel.

Het lijnpersoneel dient, zooals vroeger reeds is gezegd, niet alleen in den lijnbouw geoefend te worden, maar tevens in het pionieren, de optische telegraphie, het telephoneeren en de behandeling der toestellen. Gedurende de zomermaanden zullen vooral de lijnbouw, het pionieren en de optische telegraphie beoefend worden; de wintermaanden, die minder gelegenheid tot het verrichten van de bovengenoemde werkzaamheden aanbieden, zullen dan benuttigd kunnen worden voor oefeningen in het kabellassen, de behandeling van telephonen en telegraaf toestellen, enz.

Voor de lijnleggers, bestemd voor den dienst te velde, zal daarbij, vooral wat de vrijwilligers betreft, meer werk moeten worden gemaakt van de optische telegraphie en de behandeling der toestellen; voor de lijnleggers in de verdedigingsstellingen blijven daarentegen het kabellassen en de aanleg alsmede de herstelling van hangende lijnen hoofdzaak.

Eene veelvuldige detachering van het vrijwillige personeel bij de rijkstelegraaf of bij particuliere maatschappijen zal aanbeveling verdienen.

c. Oefeningen.

Hoewel uit den aard der zaak in het vorenstaande reeds het een en ander omtrent de oefeningen is medegedeeld, dient hieraan nog het volgende te worden toegevoegd.

In de eerste plaats behoort het oefeningsmaterieel zooveel mogelijk in overeenstemming te worden gebracht met het oorlogsmaterieel.

Bij de oefeningen, zoowel in den veld- als in den vestingtelegraafdienst moet er steeds naar worden gestreefd den oorlogstoestand zoogoed mogelijk na te bootsen. Met de veldtelegraphie dienen daarom niet alleen oefeningen op kleine schaal plaats te hebben, maar ook op grootere schaal, die eenige dagen onafgebroken voortduren. Aan de groote najaarsmanoeuvres behoort alleen deel te worden genomen door behoorlijk geoefend personeel.

De oefeningen in den vestingtelegraafdienst kunnen, mijns inziens, bijna geheel geregeld blijven, zooals zij thans zijn; alleen is het wenschelijk, dat meer oefeningen op de forten worden gehouden. Hiertoe is dan echter afzonderlijk materieel noodig, aangezien het voortdurend opbreken van het bestaande telegraafnet in de kazerne en het transporteeren van het kantoormaterieel naar die forten en weer terug, niet alleen zeer tijdrovend, maar bovendien hoogst schadelijk is voor dit licht breekbare materieel.

De detachering op rijkskantoren dient bij uitbreiding van het personeel ook op veel ruimer schaal te geschieden; bestaan hiertegen overwegende bezwaren, dan is geen behoorlijke oefening mogelijk zonder eene aanzienlijke uitbreiding van het oefeningsmaterieel.

d. Organisatie.

Alhoewel de vorming van twee afzonderlijke compagnieën — ééne voor den telegraafdienst te velde en ééne voor dien in de vestingen — zeer wenschelijk ware, zou men ze toch desnoods tot ééne telegraafcompagnie kunnen vereenigen. Bij die compagnie behoorde dan tevens de telegraafschool gevestigd te zijn. Het personeel diende eene geheel afzonderlijke ranglijst voor de promotie te bezitten. Het zich zoo vaak voordoende feit, dat uitstekend geschikte, zeer moeilijk te vervangen onderofficieren uit hunne betrekking worden weggenomen, om als sergeant-majoor op te treden bij eene andere compagnie, ware te vermijden, wanneer slechts de formatie toestond, dat eenige onderofficieren den sergeant-majoorrang konden bezitten.

De kapitein-commandant van de compagnie kan in oorlogstijd optreden als chef der militaire telegraphie en als zoodanig tevens aan de oorlogstelegraafcommissie worden toegevoegd.

Van de 6 luitenants (4 voor den dienst te velde en 2 voor dien in de verdedigingsstellingen) dienden er 4 in vreedstijd bij het korps present en de beide anderen goed ervaren in den militairen telegraafdienst te zijn.

De samenstelling van de compagnie op voet van vrede zou dan ongeveer worden:

Voor den dienst te velde.

1 kapitein-commandant, 4 luitenants, 1 sergeant-majoor, 1 fourier, 13 sergeanten-telegrafist, 8 korporaaals-telegrafist, 10 korporaaals, 26 geniesoldaten-telegrafist, 32 geniesoldaten-lijnlegger en 25 miliciens.

Voor den dienst in de stellingen.

11 sergeanten-telegrafist, \pm 30 miliciens-telegrafist, \pm 5 sergeanten- of korporaaals-lijnlegger, \pm 10 geniesoldaten-lijnlegger en \pm 5 miliciens-lijnleggers.

En hiermede geloof ik, mij gekweten te hebben van de taak, die ik mijzelf had gesteld, namelijk een overzicht te geven van de militaire telegraphie in Nederland en van de wijze, waarop zij naar mijn bescheiden meening zoude zijn te hervormen. Mogen ook mijne inzichten in verschillende zaken falen, de waarheid wordt niet in eens gevonden. »Du choc des opinions jaillit la vérité.»

F. DEKKER.

Haarlem, November '94.

DE ZEESLAG AAN DE JALU.

I.

Na *Lissa* had zich de gelegenheid nog niet voorgedaan den zeemogendheden te doen zien, hoe zich haar nieuw en kostbaar oorlogsmaterieel in den slag ter zee zou houden. Wel hadden er sedert min of meer ernstige schermutselingen plaats gehad tusschen enkele of meerdere schepen onderling; wel leverden de verschillende Zuid-Amerikaansche Staten in hunne talrijke oorlogen — ook ter zee — de bouwstoffen voor conclusiën, meermalen even belangrijk en belangwekkend als de daden schitterend waren; maar toch, de ondervinding omtrent de nieuwste oorlogsschepen, de kruisers, in een grooten slag, waar behoorlijk kon en moest worden gemanceuvreerd en elk der defensiemiddelen aan boord tot zijn recht kon komen, ontbrak tot heden te eenen male. En was de naam van den dapperen Admiraal GRAUE der *Huaskar* langen tijd in enthousiasmeerende herinnering bij alle mariniers, werd zijn nagedachtenis in eere gehouden door bij elk avondappel aan boord der Peruaansche schepen zijn naam plechtig af te roepen onder doodsche stilte en solemneel saluut, en beantwoordde de commandant die oproeping dan met 't indrukwekkende: *présent à l'appel des braves!* — de plotselinge zegepraal van den ondernemenden Japanschen Admiraal Ito heeft al die feiten en heldendaden voor een tijdlang op den achtergrond gesteld.

De gebeurtenissen, die China en Japan tegen elkander in 't harnas joegen, mogen dus beschouwd worden als een onverwacht en kostbaar geschenk, den zeemogendheden om-niet door de geschiedenis aangeboden, tot groot nadeel van de eerste, tot historischen triomf der andere partij. Een dankbaar gebruik dient er van te worden gemaakt, omdat het, vooral voor de kleine mogendheden, de les bevat dat schitterende voordeelen, waardoor zij in den oorlog alleen hunne vrijheid en onafhankelijkheid zullen kunnen bewaren, niet anders verkregen worden dan door een duchtige voorbereiding in vredes-tijd, ten koste van geld en oefening, maar bovenal door *kordaatheid!*

De slag aan de Jalu is een nuttige les voor Nederland -- eenmaal na Engeland de grootste zeemogendheid en den leermeester ter zee van Rusland!

— thans, *zonder* zeemacht, niets meer in de rij der volken; voor Nederland, eens den oudsten vriend en leermeester van Japan — nu, zonder twijfel zijn mindere!

De slag van de Jalu roept ons toe: Waakt op! Zie, wat een natie vermag, die zich verbeteren wil! Zie, naar Japan en leer weder wat energie is, gij, die uw glorierijk verleden geheel vergeten schijnt te zijn.

Ofschoon sedert het gebeurde, dat ons in de volgende bladzijden bezig zal houden, reeds ruim een jaar verliep, zag voor zooverre ons bekend is, nog in geen Nederlandsch vak-tijdschrift een enigszins omstandig verhaal daarvan het licht, zonder twijfel omdat men hier te lande het gewicht van den slag aan de Jalu minder schijnt te gevoelen en dus ook de mogelijke gevolgen daarvan geringer acht dan in andere landen, waar men, blijkens de daar verschijnende tijdschrift- en dagbladartikelen — niet te vergeten de bekende interventie der drie grootste mogendheden —, wel deugdelijk daaromtrent bezorgd is.

Openen wij dus de serie artikelen, die misschien nog in ons land over den slag aan de Jalu geschreven zullen worden, dan is dit aan de hand van een uitnemend artikel in de *Revue de Paris* van 15 April jl. »les Japonais au combat du Yalou» door een helaas onbekend schrijver geschreven — een artikel, dat wij gaarne in handen van elk ontwikkeld Nederlander zouden wenschen.

Gaat het hem als ons, dan zal hij door de talentvolle wijze, waarop de vreeselijke feiten worden beschreven, aangegrepen, eenigen tijd behoeven om tot zichzelf te komen en orde te brengen in den chaos van denkbeelden, die om strijd zich op den voorgrond dringen. Geen episode toch, in deze merkwaardige wereldgebeurtenis voorkomende, is onbeteekenend; geen der besluiten, welke er uit te trekken zijn, is zonder belangrijke waarde voor elke zeemogendheid.

Met geest en gloed beschrijft ons de begaafde auteur eerst het wonder: hoe een, sedert honderde van jaren in geheimzinnige afzondering levend volk, meer bekend door zijn schoon lak- en bronswerk, zijn porselein, de lieflijke schoonheid van zijn »mousmés» en zijn bizarre kleeding, dan wel door kennis en beleid bij 't oorlogvoeren; een volk — voegen *wij* er aan toe — meer bespot dan geeërd, dank zij Loti's »Madame Chrysanthème», waarin Japan als caricatuur wordt voorgesteld; hoe zulk een volk — herhalen wij — zich in slechts een dertigtal jaren bewust werd van zijn kracht en een omwenteling onderging, die het geheele land deed daveren op zijn grondvesten.

De nooit geziene godsdienstvorst — de MIKADO — werd uit zijn Sfinxtisch paleis op den troon geroepen van den wereldlijken vorst — de SHOGUN —, deze verdreven van den eeuwenouden zetel om er niet weder te keeren. In plaats van slechts in afzondering en eenzaamheid te bevelen en nooit genaderd te worden, regeerde de MIKADO sedert met behulp van ministers en volksvertegenwoordiging. Japan, vooral door den drang van Amerika voor den vreem-

deling opengesteld, zond nu al wat het aan jeugdige energie en bekwaamheid bezat naar Europa en Amerika, zoodoende den weg banend voor de hooge roeping, namelijk de eerste mogendheid te worden in het oosten aan den Stillen Oceaan.

De aloude kleeding werd afgelegd en de MIKADO (thans keizer) gaf zelf daartoe het voorbeeld door de Europeesche uniform en kleeding aan te nemen, een voorbeeld dat door alle prins en grooten van het Rijk werd gevolgd. — Zeker, zij waren belachelijk in westersche oogen, die kleine magere gestalten in lange jassen en omgeslagen wijde broeken, die gebazaneerde gezichten onder kleine zwarte hoedjes of in Europeesche uniformen schitterend van goud; maar die opoffering was noodig om ook de militaire macht behoorlijk te kunnen hervormen en van de potsierlijke Japansche vechters, flinke soldaten, gedisciplineerde zeelieden te maken. De overwinning aan de Jalu was al dien spot meer dan honderdvoudig waard!

De Admiraal YTO — niet te verwarren met den overwinnaar aan de Jalu — was naar Engeland en Frankrijk gezonden, om de verschillende maritieme inrichtingen te bestudeeren en schepen te bestellen voor een nieuwe sterke Japansche vloot. De bekende Fransche Ingenieur der Marine BERTIN werd naar Japan geroepen en hem 60 millioen gegeven om zoowel in Japan als elders schepen te doen bouwen, mits alle naar *zijn* stelsel (1). Hij besteedde daarvan eerst 12 millioen om bij het groote marine-etablisement te *Yokoska* twee nieuwe kleinere havens tevens arsenalen aan te leggen, de eene te *Hiroshima*, de andere te *Sosebo* (bij *Nangasaki*). Twee der nieuwe schepen in Japan, die ook aan het gevecht aan de Jalu deelnamen, de *Akitsuishima* en de *Hashidate* liepen te *Yokoska* van stapel. Van 1886/87 tot 1892/93 werd aan het bouwplan der vloot, dat nu nog niet geheel gereed is, gewerkt — met het schitterend succes van de Jalu.

Zoolang de verwestering van Japan duurde, waren Fransche en Engelsche officieren — de eerste voor het leger, de andere bij de marine — en wellicht nog meerdere vreemdelingen, maar allen *first rate* wat kennis en ervaring aangaat, belast met de instructie; doch nooit voerde één Engelschman het bevel over eenig oorlogsschip, zelfs niet over een instructie-vaartuig. De Japanners wilden leeren door zelf te doen en, terwijl in den slag aan de Jalu een Engelschman en een Duitscher nog de raadslieden waren van den Chineeschen Admiraal TING en een Engelschman aan boord van diens schip de batterij commandeerde, waren in Japan de vreemdelingen allen gracieus bedankt, toen men oordeelde op eigen beenen te kunnen staan! De zeeslag aan de Jalu, de inname van *Wai-hai-Wai*, de vernietiging van het overschot der Chineesche vloot en het dwingen van den *tienmaal* grooteren nabuur tot een vernederenden vrede, behelsden het antwoord, zoowel aan den

(1) Geen eigenlijke pantserschepen meer, maar de onzinkbaarheid gewaarborgd door op het pantserdek een beschermende laag cellen te bouwen van ± 2 M. hoogte, waardoor het schip, hoe gehavend ook, als door een groot vlot gedragen, zou blijven drijven.

vreemdeling, die met spotlach zoo niet met wrevel al deze hervormingen had aangezien, als aan den conservatieven onderdaan, die, onmachtig tegen den jeugdigen maar wondersterken stroom naar Europeesche beschaving, zijn woede over de afwijkingen van de aloude traditie moest verkroppen. Japan heeft door zijn heldenfeiten de bewondering der geheele wereld opgewekt en zich elks sympathie veroverd, want de oorlog met China, een rijk van bijna de grootte van Europa, werd gevoerd trots de grootste moeilijkheden, als binnenlandsche beroeringen, een troepentransport over zee op verren afstand en een barren winter! Verrassend snel, eenig in de wereld-historie, verzekerde Japan zich een plaats van den eersten rang onder de westersche mogendheden van beteekenis.

Een zoo glansrijk verloop voert ons terug in de geschiedenis tot het Rusland van PETER DEN GROOTE; tot hem die, zichzelf eerst vormend, als timmerman de bijl hanteerde, alle beschaafde landen bezocht en, als teeken dat hij brak met al het oude in zijn land, zich den baard schoor; die tal van vreemde geleerden, militairen en kunstenaars aan zich verbond en hen overlaadde met geld, titels en waardigheden, opdat zijn Rusland zich ontwinden zou aan barbaarschheid om groot en machtig te worden.

De Chineezzen zijn geen militairen en komen daar ook rond voor uit, zij stellen ook niet veel prijs op hoogen rang en waardigheid bij leger of vloot — immers die sluiten hen voor altijd uit van den geliefden titel van geleerde; mandarijn kunnen ze dan niet meer worden! Liever zijn zij *aan den wal* dan op zee, terwijl de Japanners als eilandbewoners van oudsher de zee bevaren. Door hunne zeemacht zouden dezen dan ook groot worden!

Treffende overeenkomst met een helaas! te goed bekend volk, dat ook trotsch is geen militaire natie te zijn. Eenmaal groot door zijn zeemacht is het thans niets meer in de rij der volkeren en. . . . zijn marine is in verval!

Den 16den September 1894 had de Chineesche vloot onder Admiraal TING — die in de golf van Petchili troepen konvoieerde, welke bestemd waren voor het leger van MANTCHOURIJE — den mond van de Jalu bereikt, welke rivier de grensscheiding vormt tusschen Corea en China. Het debarquement begon dienzelfden avond en werd den volgenden morgen voortgezet onder bedekking van 6 torpedobooten, twee ouderwetsche kanonneerbooten, de torpedokruiser *Kuang King* en de gepantserde kanonneerboot *Ping Yuen*, terwijl het eskader zelf ter sterkte van 10 schepen op eenigen afstand op zee ten anker lag.

Tusschen 10 en 11 uur 's morgens van den 17den praaide de uitkijk veel rook aan den zuidelijken horizon. Het was de Japansche vloot, die evenals de Chineesche geen beste kolen scheen te hebben. Eerstgenoemde was tot den 15den September bezig geweest met den overtocht van de 3de infanterie-divisie van den Maarschalk YAMAGATA van Hiroshima (Nippon)

naar Chemoulpo (Corea) en had middelerwijl kennis gekregen van de reeds genoemde gelijksoortige onderneming der Chineezzen. Dadelijk kwam zij dan ook opzetten om de tegenpartij zoo mogelijk te verrassen.

Het Japansche eskader onder Admiraal Ito bestond uit:

de voorhoede:

vier van de snelste en fraaiste pantserdekkruisers, de *Yoshino*, *Takatshiho*, *Naniwa* en *Akitsushima* (4150—3650 ton), met 23- tot 18-mijls vaart;

het centrum:

drie groote pantserdekkruisers (\pm 4200 ton) met gepantserde geschutopstellingen en 16- tot 19-mijls vaart; de *Matsushima*, *Itsukushima* en *Hashidate*, benevens de gordelpantser *Tschiyoda* (2450 ton) met 19-mijls en de *Fu-Soo*, een oud licht pantserschip van 3700 ton en een 13-mijls vaart, met 4 KRUPP-kanonnen van 24 cM. en 2 van 17 cM. en *barbette*;

de achterhoede:

de *Hi-Yei*, ongeveer als de *Fu-Soo*, doch kleiner en met lichter geschut; de *Akagi*, een oude houten schroefstoomer, en de *Saikio-Maru*, een handelstoomer gewapend met 4 kanonnen. Alle drie slechte loopers — maar toch nog altijd met 13-mijls vaart — en aanvankelijk niet bestemd ernstig aan het gevecht deel te nemen.

Te zamen dus 12 schepen; de kruisers gebouwd naar het stelsel BERTIN (cellenlaag), gewapend met slechts 1 of 2 CANET-kanonnen van 32 cM., maar verder met snelvuurkanonnen van 15 en 12 cM. en mitrailleuses. In 't geheel 171 stukken van middelbaar en licht kaliber en een 35-tal torpedo-lanceertoestellen (buisen of torpedo-kanonnen).

De Chineesche vloot onder Admiraal TING, de vloot van *Petchili* of van LI-HUNG-SHANG genoemd naar den energieke onderkoning van *Petchili*, telde ook 12 groote schepen, verder 2 oude kanonneerbooten en 6 torpedo-booten, die echter niet aan het gevecht deelnamen, daar zij reeds bij het begin door de snelle manoeuvre van den Japanschen admiraal van de hoofdmacht werden afgesneden. Die 12 schepen waren:

twee groote pantserscheepen met torens: de *Ting-Yuen* en de *Chen-Yuen* (\pm 7400 ton), met 4 KRUPP-kanonnen van 30,5 cM., 2 van 15 cM., en 13- à 14-mijls vaart;

twee torenscheepen met gordelpantser: de *King-Yuen* en de *Lai-Yuen* (2800 en 3000 ton) met 2 KRUPP-kanonnen van 21 cM., 2 van 15 cM., en 15- à 16-mijls vaart;

vier pantserdekkruisers: de *Chih-Yuen*, de *Ching-Yuen*, de *Tchao-Yong* en de *Yang-Wai* (2300—1300 ton) met KRUPP- of ARMSTRONG-geschut van 12—25 cM., naarmate zij in Duitschland of Engeland gebouwd waren, en 15- tot 18-mijls vaart;

twee kleine gepantserde kanonneerbooten: de *Tsi-Yuen* en de *Ping-Yuen*,

met KRUPP-kanonnen van 26 en 15 cM. en 10-mijls vaart (te Stettin en te Foo-Chow gebouwd);

twee torpedokruisers: de *Kuang-King* en de *Kuang-Ki* met stalen pantserdek (1100 ton), 17,5-mijls vaart en 3 snelvuurkanonnen van 12 cM.

Te zamen beschikte de vloot over 50 snelvuurkanonnen van middelbaar kaliber en de noodige lanceerbuizen voor torpedo's, 3 à 4 op elk schip.

Daar voornamelijk de snelheid der schepen en het snelvurend geschut van middelbaar kaliber (15 en 12 cM.) den doorslag gaven in het gevecht, zullen wij ons slechts tot deze globale opgaven bepalen. Bijzonderheden omtrent de schepen zijn nader te vinden in meer officieele opgaven, die echter nogal uit elkander loopen, ook wat de namen der Chineesche schepen betreft.

Zonder dat er nog een schot gelost was, hadden de Japanners reeds een zeker overwicht tengevolge van:

1°. het moreele overwicht door meerdere kennis verkregen, dat hen *zelf* deed handelen zonder leermeesters aan boord noodig te hebben;

2°. de grootere vaartsnelheid hunner schepen, waardoor het zoowel mogelijk was op den gewenschten gevechtsafstand te blijven, als door snel ontwijken den ramaanval te vermijden en den afstand zoodanig te houden, dat den vijand de grootste schade kon worden toegebracht door een voortdurend overstelpend geschutvuur uit een groot aantal snelvuurkanonnen van middelbaar kaliber.

Te vergeefs had LI-HUNG-CHANG er indertijd op aangedrongen om, evenals Japan deed, de vreemdelingen te doen vervangen door *true-bred* Chineesche officieren; hij maakte zich daardoor gehaat en verdacht, stond alleen en moest helaas toegeven. De treurige afloop van den oorlog heeft hem glansrijk in 't gelijk gesteld — hijzelf zal daarover naar alle waarschijnlijkheid den meesten rouw dragen!

Omstreeks 11 uur in den voormiddag waren de vloten in elkanders zicht, de Chineezzen onder stoom, sturende om de Z. W. in twee groepen; de hoofdgroep, pantserschepen en kruisers, in eene onregelmatige, een weinig gebogen linie in de breedte met de pantserschepen in het centrum; de tweede groep, eenige mijlen daarachter en bestaande uit de *Kuang-King*, de *Ping-Yuen*, zoomede 4 torpedobooten, trachtte de hoofdmacht te rejoigneeren. De Japanners waren in colonne, het eene schip achter het andere, en stoomden, in noordelijke richting, den vijand te gemoet.

Het was een gelukkige, geniale inspiratie van den Admiraal ITO dat, zoodra hij de compacte linie van zijn tegenpartij overzien had, hij aanstonds zijn voorhoede en centrum tot volle kracht aanzette om den rechtervleugel van den vijand te omtrekken en te trachten hem tusschen twee vuren te brengen. Dat idee alleen gaf echter de overwinning niet, hoe kordaat de manoeuvre ook werd uitgevoerd; integendeel, in 't begin dreigde ééne omstandigheid het geheele plan te doen mislukken. De achterhoede namelijk

had de snelle beweging van den admiraal niet kunnen volgen. Terwijl voorhoede en centrum achter de Chineesche linie zijn en daar de kruisers *Yang-Wai* en *Tchao-Yong* in brand schieten, die de linie verlaten en op 't strand loopen; terwijl de Admiraal Ito reeds den linkervleugel attaqueert, de beide kruisers *Chih-Yuen* en *Kuang-Ki* terugdringt en de voorhoede de 2de groep Chineesche schepen afsnijdt en terugjaagt — is de Japansche achterhoede gescheiden van de hoofdmacht door de geheele middellijn van den cirkel, dien de admiraal en chef bij de omtrekkende beweging maakte, en heeft zij het vóór de Chineesche linie hard te verantwoorden tegen het convergeerend vuur van de vier krachtigste vijandelijke schepen.

Wat te doen? Zoo snel mogelijk retireeren, of de sterke linie doorbreken? Het eerste lijkt het beste, daardoor toch zouden naar alle waarschijnlijkheid vier krachtige schepen genoodzaakt worden haar te vervolgen en het Admiraal Ito alzoo gemakkelijker maken. Maar vluchten voor Chineezen, zij, Japanners? Nooit! (1) En nu heeft het heldhaftige feit plaats, dat een oud pantserschip, een kanonneerboot en een in oorlogsschip getransformeerde Steamer zich op de krachtigste vijandelijke schepen, op 2 groote pantserschepen en 2 groote kruisers werpen! Zij willen beproeven door de linie te breken, en zoo aanstonds zullen zij er gehavend, vreeselijk beschoten, maar.... als overwinnaars door komen! Doch daartoe was het volgende noodig.

Het gevaar voor zijn achterhoede was den Admiraal Ito niet ontgaan: daarom seinde hij zijn voorhoede zoo snel mogelijk de deerlijk in 't nauw zittende *Hi-Yei*, *Akagi* en *Saikio-Maru* te gaan ontzetten. De Schout-bij-Nacht SINURA, die de voorhoede commandeerde, gaat nu full speed weder terug rond den Chineeschen rechtervleugel onderwijl heftig vurende, en bevrijdt de achterhoede! Hierdoor is tevens de Japansche vloot in de beste positie gekomen: achter den Chineeschen linkervleugel, de Admiraal Ito met zijn centrum; vóór den vijandelijken rechtervleugel de Japansche voorhoede — alzoo de Chineesche vloot tusschen twee vuren — en de Japansche achterhoede, door de linie brekend, in het midden.

Het is half drie en de Chineezen beginnen te weifelen. *Chih-Yuen* en *Kuang-Ki*, die zwakjes worden aangevoerd, verlaten den strijd voorgoed; de Admiraal TING kan ze niet meer seinen, want al zijn vlaggelijnen zijn stuk geschoten. Ieder Chineesche commandant keert zich thans als bij intuïtie naar het eerste Japansche schip, dat hij in zijne nabijheid ziet, om ten minste aan dat vreeselijk convergeerend snelvuur te ontsnappen en zijn zwaar geschut, dat tot nog toe niet veel getroffen heeft, op korten afstand te kunnen gebruiken. Maar de Japanners laten zich niet naderen, en nu begint een beleidvol tournoi tusschen den Schout-bij-Nacht SINURA met

(1) Beide volken *se détestaient cordialement*. De Chineezen noemen de Japanners dwergen en blijkens het bovenstaande, achten dezen genen ook niet hoog.

de 4 lichtere doch sneller loopende kruisers en de 2 grootste Chineesche kruisers eenerzijds, en de beide vlootvoogden zelf, Admiraal Ito met 5, Admiraal TING met 4 schepen aan de andere zijde. Het was de laatste beslissende phase van het gevecht.

Spoedig komt er brand aan boord van enkele schepen der Chineesche vloot, die, zooals thans nog de meeste oorlogsschepen, met *hout* betimmerd waren. Het achterschip van de *Lai-Yuen* staat in brand door een gelukkig schot van de *Hi-Yei* en dien brand zal men slechts tegen den avond meester zijn. Aan het pantserschip *Chen-Yuen* gelukt het, dank zij de krachtige stoompompen, den brand in het tusschendeck te blusschen. Daar naast brandt het admiraalschip, de *Ting-Yuen*, en terwijl het volk verdeeld is tusschen het blusschen van brand en de bediening der stukken, worden de Admiraal TING en zijn raadsmans VAN HANNEKEN ernstig gewond. Even te voren was ook de Engelschman NICHOLLS, de batterijchef, gesneuveld.

In de groep bij den Schout-bij-Nacht SINURA komt de *King-Yuen* in brand, die het gevecht verlaten moet. Een vreeselijke ontploffing volgt en het schip zinkt in de diepte.

De *Chih-Yuen* is niet gelukkiger. Hij bluscht zijn brand maar ongelukkig krijgt hij een schot even boven de waterlijn, en daardoor een groot gat in zijn boord. Daar ontdekt hij den Japanschen kruiser *Yoshino* en wil die rammen; onmiddellijk op hem af, het roer aan boord. Helaas, die manoeuvre zal de *Chih-Yuen* doodelijk zijn. Te plotseling is het roer te veel aan boord gelegd, het schip helt zwaar over, het water stroomt in de vreeselijk gapende wonde en, *daar geen cellenlaag boven het pantser aanwezig is*, zinkt het dappere schip, den steven in de lucht, loodrecht in de diepte met allen die er op zijn!

't Is waar, de Chineezers hadden zich slecht voorbereid, maar toch. . . . naast de eer, die den overwinnaar toekomt, past ook eerbied en bewondering voor den heldenmoed en de energie van helaas! slechts enkele Chineesche bevelhebbers. En bij het zinken van de *Chih-Yuen* ontblooten wij het hoofd in diepen ernst!

Zulk een schitterend succes kostte echter veel aan het Japansche eskader. De *Matsushima* vooral, had veel te lijden gehad. Om toch maar snel te kunnen vuren had men de onvoorzichtigheid begaan bij de 12 cM. stukken een groote hoeveelheid munitie open en bloot gereed te leggen. Een vijandelijke granaat van 30,5 cM. doet den ontplofbaren hoop springen, met dit gevolg, dat een kanon van 12 cM. ontredderd en meer dan 60 man buiten gevecht gesteld worden. Een ander zwaar projectiel beschadigt het CANET-kanon en slaat alles in den omtrek aan splinters. Het voorschip is hevig beschoten en de Admiraal ITO moet overgaan op de *Hashidate*, die iets meer gespaard is gebleven.

Tegen vier uur echter verflauwt het vuren van weerskanten. Is het uit-

putting door inspanning van den bloedigen slag? Zeker! maar ook de munitie begint op te raken. De Chineezzen hebben enkel nog maar volle projectielen voor de zware stukken, die tegen pantserschepen goed te gebruiken, maar tegen kruisers niet doelmatig zijn, omdat zij door en door gaan zonder veel averij te maken of een kruiser te doen zinken. Bij de Japanners daarentegen zijn de granaathokken der 12 cM. snelvuurkanonnen ledig, hetgeen den Admiraal ITO niet weinig verontrust, want bij een hernieuwden aanval zou hij zich de Chineezzen moeilijk meer van 't lijf kunnen houden zonder den schijn aan te nemen van te vluchten. Voldaan over de behaalde zege, overtuigd dat 't moreel van den tegenstander ernstig is geschokt en dat deze de nederlaag niet zal ontkennen, neemt de Japansche vloot een verdedigende houding aan en stelt zij er zelfs geen prijs op het terrein te behouden.

Wat zou er gebeurd zijn, wanneer het Chineesche eskader niettegenstaande de verliezen zijn onttredde schepen en die, welke nog weinig leden, eens had verzameld en de Admiraal LIU, de opvolger van den ernstig gewonden TING, zich daarmede en vooral met de torpedobooten op den vijand geworpen had, waarbij de torpedobooten hadden kunnen opkomen en de orders overbrengen aan de schepen!? Niemand kan dat zeggen.

De Chineezzen waren echter geheel ontmoedigd; en alleen een CAESAR te *Munda*, een CONDÉ te *Senef*, een NELSON te *Kopenhagen*, een NAPOLEON te *Arcola*, *Marengo*, *Eylau* en . . . ook nog te *Waterloo*, — doch toen besliste het lot anders — dorsten de fortuin te *dwingen*. Na een ongelukkigen dag, terwijl de angst voor de nederlaag zich reeds rond hen begon te verspreiden, waagden zij liever een wanhopige poging, den geheelen ondergang hunner strijdbare macht, dan *niet* te overwinnen! . . .

Bij het vallen van den avond, toen de branden gebluscht waren, ging de Chineesche vloot langzaam om de Z. W. naar *Port-Arthur*! Zoo gingen, na den slag van *Lissa*, ook de Italiaansche schepen naar *Ancona*! En die havens! Helaas, zij hebben een onweerstaanbare aantrekkelijkheid voor den gedemoraliseerden chef; en toch, eens binnen zijnde, komt hij er nooit weer uit!

Den volgenden dag kwam de Japansche vloot, gewaarschuwd door haar éclaireurs, bij de monding van de Jalu en liet de *Yang-Wai*, die door de equipage verlaten was en op het strand zat, door een torpedo springen. Twee dagen later vernielde zij de *Kuang-Ki* op het strand te *Talien-Wan*, bij *Port-Arthur*, zonder dat de Chineezzen het haar beletten. Zeker, de Admiraal Ito was meester van de zee!

Tot zoover het verhaal van den slag, dien wij in het reeds genoemde Fransche artikel te schoon en te duidelijk beschreven vonden, om den inhoud daarvan niet grootendeels vertaald weer te geven.

De *Reichswehr* van 7 October 1894 geeft een kort begrip van den slag, zoowel afgeleid uit de santeekeningen van een officier aan boord van een der Chineesche schepen als uit die van den Adjutant van den Admiraal Ito zelve, een relaas van weerskanten dus; alhoewel beide relazen weinig met elkaar overeenkomen, blijkt er uit, dat de Fransche Schrijver juist en onpartijdig was in zijn schoon verhaal — episodes toch, die hij verhaalt, komen dan eens meer met den Chineeschen reporter dan weer meer met den Japanschen overeen.

De gevolgen, die deze Weener-Courant uit den slag aan de Jalu trekt, zijn in 't kort de volgende.

Pantserschepen zijn nog altijd machtige krijgsmachines; zij zijn sterker dan de gegevens op proefvelden, enz., omtrent pantsers deden vermoeden. De *Ting-Yuen* en *Chen-Yuen* waren, niettegenstaande het hevige snelvuur waaraan zij blootstonden — wat barbette-torens, CANET-kanonnen en de vitale deelen aangaat —, nog even onbeschadigd als vóór het gevecht.

De Chineesche schepen officieel van 14-mijls vaart, doch in werkelijkheid van niet meer dan 8, hadden zich thans te *verdedigen* tegen de uitnemende Japansche vloot: het is nog de vraag hoe deze laatste zich gehouden zou hebben, wanneer zij door de *Doria's* of *Lepanto's* der Italiaansche marine *geattaqueerd* was geworden. Zeker is het, dat de Chineezzen het vuur der Japanners niet onbeantwoord lieten: de beide Chineesche pantserschepen deden 197 schoten uit de 30 cM. CANET- en 268 uit de 15 cM. kanonnen, dat is gelijk verdeeld: 21 à 22 zware schoten en een 30 tal lichtere per uur.

Beide partijen geven elkander de eer het eerst het gevecht geëindigd, d. w. z., het terrein verlaten of het vuur gestaakt te hebben. De Chineezzen volgden de Japanners, de Japanners deden het de Chineezzen; maar dat van *beide* partijen de munitievoorraad, wat granaten betreft, vrij wel verbruikt was, blijkt uit de *Reichswehr*. Voorts — wat ook door de Japanners wordt erkend — dient vermeld te worden, dat de Chineesche schepen, die aan het tweede gedeelte van het gevecht deelnamen, niettegenstaande de zware branden aan boord en de groote confusie dientengevolge, *niet van de kampplaats weken*.

Nog eene bijzonderheid is deze, dat van Japansche zijde den 16den September *niet* verwacht werd Chineesche schepen te zullen ontmoeten en dus het samentreffen onverwacht was. Het Chineesche admiraalsschip opende het vuur, terwijl de vloot de Japansche te gemoet ging.

II.

Wij achten het niet gepast thans wijsheid te verkondigen over hetgeen in den slag aan de Jalu al of niet had moeten worden gedaan of nagelaten —

vooral aan Nederland, dat gedurende de laatste twintig jaar ook niet erg *gelukkig* was bij zijn oorlogvoering in Indië, zou dat kwalijk passen: *la critique est aisée, etc.* Liever maken wij aan de hand van den Franschen Schrijver, uit het gebeurde eenige gevolgtrekkingen.

Ten eerste blijkt dan: dat een flinke pantserdekruiser — behoorlijk voorzien van een cellenconstructie, *waardoor het zinken zoogezegd onmogelijk is*, van groote snelheid en bewapend met een ferme batterij snelvuurgeschut van middelbaar kaliber — het gevecht met een pantserschip (van minder snelheid) niet behoeft te schromen, zoo hij slechts de ruimte heeft om te kunnen manoeuvreeren.

Ten tweede: dat snelvuurgeschut van middelbaar kaliber op 2000 à 3000 M. hoogst gevaarlijk is voor schepen, waaraan veel hout in brand geschoten kan worden. Hadden de Chineezzen minder aandacht aan het blusschen van hevige branden behoeven te wijden, dan zouden wij gerust mogen aannemen, dat zij zich over 't algemeen beter in den slag gehouden zouden hebben. Zooals bekend, is dan ook nu reeds bij de Duitsche en Amerikaansche marine een groote omkeer gekomen in de houten betimmering en voorziening der schepen, en denkt men deze te vervangen door eene van aluminium of door eene bekleeding met aluminium. Elders is deze zaak in ernstig onderzoek, z. a. bij de Engelsche vloot. Bij onze nieuwe kruisers voor Indië zal de beschieting uit staal bestaan en het gebruik van hout tusschen pantserdek en opperdek zooveel mogelijk vermeden worden; ook het ameublement zal grootendeels van metaal zijn.

Ten derde: dat de ram weinig dienst doet, wanneer de tegenpartij, zooals hier de Japansche admiraal, het gevecht schip tegen schip zorgvuldig vermijdt. Toch blijven schokken of stooten van schepen altijd gevaarlijk. De Chineesche pantserscheepen vermeden zelf den schok van de *Saikio*, den handelsstoomer. Toen deze zich namelijk achter de *Hi-Yei* en de *Akagi* door de Chineesche linie wilde heenslaan, verbrijzelde een granaat haar roepgen. De kapitein van de *Saikio* en de Admiraal KABAYAMA, die als passagier aan boord was voor een onderzoek op de Coreaansche kust, stuurden het schip nu met de twee schroeven; maar de manoeuvre bracht hen zoo dicht bij de twee Chineesche pantserscheepen dat deze, bevreesd voor een schok, uitweken en de *Saikio* lieten passeeren. Hoe is 't mogelijk, is de lezer wellicht geneigd uit te roepen! — Het gebeurde met ons ramschip *Schorpioen* te den Helder in den zomer van 1886 en met de sleepboot *Hercules*, alsmede de jongste aanvaring van de *Elbe* en de *Crathie* toonen ten overvloede, hoe gevaarlijk elke aanvaring kan zijn — zelfs, wanneer deze niet eens met groote snelheid geschiedt, z. a. in het eerste geval. Door het gevecht bij de Jalu is dus ook de overtolligheid van den ram niet bewezen; niets nog deed afbreuk aan het principe, uitgesproken in de *Ecole de guerre* (1889): *le canon, la torpille, la mousqueterie même, doivent servir à préparer l'action de l'arme la plus puissante du bâtiment moderne, l'éperon!* En reeds

de Admiraal JURIEN DE LA GRAVIÈRE leerde: *c'est par le choc qu'il faut vaincre, c'est contre le choc qu'il faut se prémunir!*

Neem het best verdedigde pantserschip, zegt de Schrijver van het artikel in de *Revue de Paris*, na een hevig gevecht; laat de vitale deelen ongerept maar het schip zelf deerlijk gehavend zijn. De stukken zijn buiten dienst, het schip drijft — laat ons dat aannemen — en zelfs de machines werken nog ongestoord. Een torpedo heeft een of meerdere compartimenten doen volloopen, de breede zijde van het schip is naar den vijand gekeerd! en het is à la merci van den eersten den besten ram! Eenzelfde uitkomst kan verwacht worden, wanneer de telegrafen of het roer vernield zijn, de commandant buiten gevecht gesteld of zooveel volk gevallen is, dat de overblijvenden verbijsterd staan. Zelfs het sterkste schip, dat niet meer manoeuvreervaardig is, door welke oorzaak dan ook, staat bloot aan den ramstoot.

Ten vierde: dat ook de torpedo's weinig dienst deden. De Japanners gaven geen, de Chineezzen 3 à 4 torpedo's op hun tegenpartij af. »Toen de *Akagi* achter de *Hi-Yei*, te zamen met de *Saikio*, door de Chineesche linie wilde breken, plaatste zich de commandant in de groote mars om des te beter de banen der torpedo's te zien, die de tegenstander op zijn schip afzond. Nauwelijks was de torpedo gelanceerd of de *Akagi* pareerde haar door snel het roer aan stuur- of bakboord te leggen, welke manoeuvre haar gelukte, omdat zij niet lang was. Ongelukkig schoot een 30,5 cM. projectiel den mast stuk boven de mars en werd de bekwame commandant daardoor gedood. Een oogenblik daarna, toen de *Chen-Yuen* de *Akagi* passeerde, zond gene haar een torpedo toe op \pm 50 M. afstand, midden-in gericht, die echter onder de *Akagi* doorging, dus zonder haar te beschadigen, omdat zij te dichtbij was afgeschoten. Even te voren, toen de divisiekruisers de *Kuang-King* en de 4 torpedobooten terugdrongen, zonden deze naar den Schout-bij-Nacht SINURA eenige torpedo's, die misten. Dat was bij het begin van het gevecht, wat veroordeeld moet worden, daar zij zeker niet gebezigd hadden moeten worden tegen schepen, die nog in het volle bezit van hunne weermiddelen waren. Torpedobooten dienen in de mêlée op te komen, wanneer zij ongemerkt kunnen naderen, of op het einde van 't gevecht, wanneer vele stukken geen dienst meer doen en de equipage door uitputting minder waakzaam is.»

Daargelaten dus, dat de Chineezzen hunne torpedo's slecht gebruikten of wel, volgens de berichten, over boord wierpen uit vrees voor explosie binnen boord in de buizen, bij het treffen der Japansche projectielen, dan nog blijkt dat de *Japansche* torpedo's slechts goede diensten bewezen na den slag, toen de Admiraal Ito de op het strand geloopen *Yang-Wai* deed springen. En de Japansche torpedobooten, afwezig bij het gevecht op den 17den September, bewezen eerst eenige maanden later hunne waarde bij den aanval op *Wai-hai-Wai*, toen zij de beide pantserschepen *Ting-Yuen* en *Chen-Yuen* deden zinken.

»Wat grooten spijt moet de Admiraal Ito gehad hebben, dat hij zijn torpedobooten niet bij zich had, toen *na* het gevecht de Chineesche vloot, bezig met het blusschen van de felle branden, machteloos voor hem lag en op een afstand gemakkelijk door een torpedoboot te bereiken. De uitslag van het gevecht en de totale vernietiging van den vijand waren dan nog beter verzekerd geweest!»

Ten vijfde: dat torpedobooten alzo, niet vóór maar *na* het gevecht en in de mêlée te verkiezen zijn boven torpedo's op de schepen.

Ten zesde: dat een overstelpend vuur uit snelvurend geschut van *middelbaar kaliber* de voorkeur verdient boven een veel minder aantal schoten uit zwaar geschut. Alleen dient er gezorgd te worden voor een zeer voldoende voorraad munitie (*vergrooting der granaathokken*) en verder, dat er niet al te roekeloos gevuld worde, opdat het gevecht niet, gelijk nu bij de Japanners, moet eindigen uit gebrek aan granaten — de *Matsushima* heeft in sommige phasen van het gevecht 100 schoten per minuut met zijn 12 cM. stukken gedaan.

Daarom *snel* maar *goed* schieten; want, al kunnen de schepen niet in brand geschoten worden, zoo vecht men toch altijd, wáár ook gevochten wordt, ter zee of te land, tegen menschen en hij, die in den kortsten tijd het grootste aantal menschen buiten gevecht stelt, heeft veel kans overwinnaar te zijn.

Ten zevende: dat oorlogsschepen gevrijwaard moeten zijn voor zinken, welke schade door geschut, torpedo of ram hun ook toegebracht moge worden. Zij moeten dus altijd door eene doelmatige celleninrichting — gevuld met cellulose of welke andere proefhoudende, waterkeerende stof ook — drijvende kunnen blijven. Het zinken van onze *Schorpioen* en van de moderne *Reinier Claeszen* moge er op wijzen, dat deze zaak ook in Nederland nog niet tot een goede oplossing is gebracht. Onze nieuwe kruisers voor Indië hebben niet dan waterdichte schotten; wel zijn in het voor- en achterschip waterdichte cellen aangebracht, zeker; maar. . . . ze moeten voor *bergplaatsen* dienen. Wat die waterdichtheid onder die omstandigheden te beteekenen heeft, zal wel voor een ieder duidelijk zijn.

Ten achtste: dat de vlootvoogd zooveel mogelijk *altijd* met zijn onderhebbende schepen seinen moet kunnen *blijven* wisselen; dat de Admiraal TING zulks op een gegeven oogenblik niet meer kon, zij een waarschuwing voor den vervolge. Er zoude wel iets te bedenken zijn, waardoor het seintoestel minder kwetsbaar ware dan nu — bijv. door vlaggelijnen of trekstangen met beweegbare armen *binnen* de mastkokers aan te brengen — maar geheel onkwetsbaar is een seintoestel niet te maken, omdat het altijd *zichtbaar* moet blijven, anders zou het geen seintoestel meer zijn.

Ten negende: dat de lanceerbuizen der torpedo's *op de schepen* ONDER de waterlijn moeten zijn aangebracht; behalve dat dit een betere baan geeft, worden de mogelijke ontploffingen door raakschoten uit middelbaar snelvuur-

kanonnen op grooten afstand voorkomen. Onze nieuwe kruisers hebben deze buizen nog alle *boven* de waterlijn.

III.

En thans rijst de vraag: tot welke conclusie moet men voor Nederland komen na den slag aan de Jalu? Laat ons daartoe vrijmoedig de zaken bij haar naam noemen, overtuigd dat de kwalen van Nederland en van zijne marine, evenals die van het menschelijk lichaam, niet anders kunnen genezen dan door er eerst rondweg over te spreken (STUART MILL). Het geldt hier, de belangen van het Vaderland!

Om dien slag aan de Jalu te winnen, om een begin te maken met de verplettering der tegenpartij, mogen wij wel zeggen, had Japan zich duchtig voorbereid. In *vijf* of *zes* jaar gaf het 48 millioen francs (wij onderstellen dat het francs zijn, in aanmerking genomen het Fransche tijdschrift, waaruit we die opgave putten, en het feit, dat een kruiser van eenige beteekenis 4 à 6 millioen francs kost) dus 24 millioen guldens uit om zich een krachtige vloot aan te schaffen. Ook om geoeffende officieren te verkrijgen had men kosten noch moeiten gespaard. Zij oefenden zich ter dege, traden persoonlijk op en de kordaatheid van den Admiraal Ito, die zijn *eersten* zeeslag leverde, en de niet minder flinke houding zijner onderbevelhebbers — getuige hetgeen de commandanten der *Hi-Yei*, *Akagi* en *Saikio* deden, die het flinke voorbeeld van hun chef volgden — bekroonden den uitslag van al die voorbereidingen.

Hoe is het nu met die voorbereiding bij ons gesteld?

Toen verleden jaar September (toevallig samentreffen van gebeurtenissen; ook de slag aan de Jalu viel in September voor) bekend werd dat Hare Majesteiten onze geëerbiedigde Koninginnen te Nieuwediep, Neêrland's voornaamste zeeplaats, eene revue over de vloot zouden houden, was de spanning groot; weken te voren was men ijverig bezig om de geliefde vorstinnen degelijk, recht vriendelijk en gul rond te ontvangen. Alles wat er van marineschepen in 't land aanwezig was, moest ter plaatse zijn en ieder verheugde zich, dat het Hoofd van den Staat zich eindelijk weder eens meer voor de marine interesseerde dan vroeger, toen er eenvoudig maar alleen bij voorkomende gelegenheden, bij een werfinspectie of iets dergelijks, notitie van genomen werd. Van heinde en ver stroomde men samen! Prachtig weer begunstigde het feest! Met vertrouwen zag men den dag te gemoet! Wat gedaan had kunnen worden was gedaan!

En wat was er nu eigenlijk te zien, behalve de Vorstinnen en Haar gevolg, behalve een van vreugde opgewonden menigte, behalve vlaggen wimpels en bloemen!? Een twintigtal oorlogsschepen, waarvan alleen de *Wilhelmina*, de *Reinier Claeszen* en de torpedobooten eenige moderne oorlogswaarde vertegenwoordigden! De rest bestond uit houten stoomfregatten, een paar kleinere stoomscheepjes van dezelfde nieuwe vinding, een paar instructievaartuigen, ram-

schepen en monitors van *twintig* jaar en meer her, eindelijk uit, met een beetje zee onbruikbare kanonneerbootjes gewapend met zeer zwaar geschut, ook lang niet van het laatste gietsel.

O, o! Als Admiraal Iro eens met ons in 't gericht moest treden! Gelukkig dat hij in onze zeegaten vooreerst wel niet zal komen om met ons te doen, wat hij deed met de Chineezee in de golf van *Petchili*!

En dat alles — die fraaie vloot, meenen wij — de uitkomst van meer dan *twintig* jaar eendrachtig, deftig, parlementair samenwerken van door en door bekwame (?) ministers en een diligente, erg degelijke Volksvertegenwoordiging; voorts, en we zullen maar zeer matig zijn, van *zestig* *millioen* *gulden*, om niet den schat te noemen, die gedurende al die jaren voor het budget van marine (11 tot 15 millioen per jaar) werd besteed. Waarlijk, wij hadden al die Excellencies en Hoogedelgestrenges Heeren Kamerleden, wel eens op den zeedijk te Nieuwediep willen zien en hunne antwoorden vernomen, aan *BESTEVAER* bijv., wanneer hun rekenschap gevraagd was van de wijze, waarop zij de nalatenschap der voorvaderen hadden behartigd?

De tegenwoordige minister van marine had hier kunnen *beginnen* met zich te schamen voor zijne marine — ofschoon hij geen schuld had aan het treurige schouwspel. Hij was bij het feest (?) niet tegenwoordig, maar dit gevoel zou hem daarom toch niet gespaard blijven. Moest hij niet eenige maanden later in de Tweede Kamer verklaren zich geschaamd te hebben: »toen de officieren van het Deensche oorlogsschip *Helgoland*, den 18den Juli 1894 te Rotterdam binnengekomen, daar vernamen dat onze beide pantser-schepen, die hen moesten complimenteeren (de Deensche Kroonprins was aan boord), den dag te voren te IJmuiden waren binnen geloopen. Het woei toen waarlijk geen storm, z. a. de *Helgoland* in de Noordzee zelf had kunnen nagaan, maar toch onze defensieschepen konden de reis van Nieuwediep naar Rotterdam niet volbrengen.» En de minister had het den commandanten dier schepen niet kwalijk kunnen nemen: »want de directeur en commandant der marine te Nieuwediep verklaarde, dat hij zijne schepen bij zulk weer op de kust niet kon vertrouwen.»

En verder? De houten *Atjeh* en dito *Alkmaar* moesten naar de opening van het Noord-Oostzeekanaal *uit gebrek aan beter*, om daar natuurlijk uitgelachen te worden. Alle natiën zonden naar Kiel niet anders, dan wat krijgswetenschap en industrie aan doelmatigs en fraais hadden uitgedacht; heel Europa kon dus aanschouwen hoe Nederland nog even ver was als een 30 jaar geleden! Eenzelfde schip als de *Atjeh* werd in 1888 op de *World-Show* te Barcelona, *un navire très-curieux* genoemd; bij de Columbus-feesten te *Nieuw-York* was de ouderwetsche marine door de *van Speyk* vertegenwoordigd; bij de vlootrevue te Spithead lag onze (houten) *Zilveren Kruis!* »'t Is toch een curieus landje» moesten de verschillende marinen te Kiel vergaderd wel zeggen, bij 't zien onzer *Arken Noach's*, »'t zijn toch maar de Chineesjes van Europa!» Want niet dadelijk had daar ieder de laatste

marinebegrooting bij de hand om te zien, dat Goddank verleden jaar eindelijk eens een begin is gemaakt met het aanbouwen van moderne kruisers!

»Nu ja,» hooren wij reeds »maar al die narigheid is maar in Nederland; de hoofdmacht onzer vloot is zeker in Indië, in onze koloniën, die kostbare bezittingen, die we tot geen prijs zouden willen missen, juist omdat ze daar het meest in de buurt van Japan gelegen zijn». . . .

Maar die zoo spreken, vergissen zich! In Indië hebben wij: twee oude ram-torenschepen, de *Ting-Yuen* en de *Chen Yuen* — ik meen, de *Prins Hendrik* en de *Koning der Nederlanden* — wanneer ze namelijk niet in langdurige reparatie te Soerabaia liggen; oud 25 en 22 jaar, waarvan de eerste wel 7 à 8 mijl kan loopen! gewapend met zwaar. . . . vóórloadgeschut; verder één eenig scheepje van eenigszins nieuwere constructie, de *Sumatra*, dan sedert anno 1888. . . . één (zegge één geheele) spartorpedoboot, de *Cerberus*. Eindelijk ook nog een paar groote houten schepen net als in Holland, en dan . . . veel meer kleinere, houten w. t. v.; alle best bestand tegen *Oostersche* Pruisen, krijgers met pijl en boog en soortgelijke militairen. Neen, Admiraal Ito zou het, wel bezien, daar nog gemakkelijker hebben dan in Holland!

Maar laat ons billijk zijn en ons haasten te zeggen, dat in de laatste paar jaren zes nieuwe schepen op stapel werden gezet, dank zij de Regeering en een *bezwaarlijke* overwinning op de Volksvertegenwoordiging! Wij zijn dus op den goeden weg, laat ons dat dankbaar gedenken mits wij er nu maar op blijven. Wij weten het helaas bij ondervinding, hoe een kleinigheid, een niets beduidende zaak uit het oogpunt der defensie, een *partijwisseling* in staat was het fundament onzer verdediging: DE PERSOONLIJKE DIENSTPLICHT, voor wie weet hoe lang van de baan te schuiven, juist op het oogenblik dat, *na jaren en jaren van zwaren strijd*, het pleit bijna gewonnen was.

Is er dan ook reden van bekommering voor 't verkrijgen van een flinke marine met het oog op de a. s. kieswetbeweging, algemeen stemrecht, wisseling van ministerie? ategader louter *bijzaken* waar het onze ONAFHANKELIJKHEID en 't *behoud onzer koloniën* geldt. Zou men de *krijgs*-ministers ten minste sparen om eindelijk, eindelijk eens wat flink blijvends op defensiegebied tot stand te kunnen brengen? Niemand kan het vuriger hopen dan wij.

Maar, schepen kunnen nog worden gemaakt, zij 't ook ten koste van veel geld in een paar jaar of, minder drukkend, in méérdere jaren, zoo er slechts elk jaar een flinke som wordt bezuinigd op een marinebudget van vijftien à zestien millioen — of op het *gansche* budget van honderd dertig à hondérd veertig millioen. Geld zal 't dus kosten, maar toch altijd nog maar geld. Doch hoe staat het met den *geest* in Nederland omtrent militaire aangelegenheden? Zit daarin fermiteit, voortvarendheid, ondernemingsgeest, de zucht tot het beloonen van uitstekende en het afkeuren van laakbare handelingen?

O, zeer zeker. Hoort slechts de aanspraken bij officieele feestelijke

gelegenheden, van allerlei hooge en minder hooge autoriteiten, van kamerleden, enz., enz. Hoort ze bij Vorstelijke bezoeken, openingen van tentoonstellingen, onthullingen van standbeelden, bij diners en steenleggingen.

»Waar zulk een voorbeeld ons bezielt — laat ons aannemen dat er een standbeeld moet onthuld worden of eenig groot man herdacht — kunnen Uwe Majesteiten zich verzekerd houden, dat als Uwer Majesteits roepstem zal worden gehoord tot verdediging van ons dierbaar Vorstenhuis en van het geliefde Vaderland, het zal blijken dat de heldenmoed en toewijding van onze groote voorzaten ook thans nog bij ons zullen worden gevonden om, evenals zij, het leven voor *Vorstin* en Vaderland te mogen geven onder de kreet van: »Leve de Koninginnen!» Zoo wordt er hier en in Indië getoost, met 'n kleine variatie naar den aard der omstandigheden. En dan worden de champagnekelken opgenomen, als er namelijk bij het feest wat te drinken valt, en met een: »Hip, hip, hip, hoerah! is de speech zeer goed geslaagd en zal het feest ook wel verder goed van stapel loopen!

Maar zien we nu eens naar de werkelijkheid.

Daar worden vaandels uitgereikt door 't geëerbiedigd, beminnelijk en bemind Hoofd van den Staat aan vele regimenten in groot tenue op een groene vlakte door lachend groen omgeven, bij prachtig weer; duizende en duizende verrukte en zorgeloze, feestelijk gestemde residentie-bewoners gaan op om het fraai militair schouwspel te genieten!... Maar slechts weinige maanden te voren heeft te Atjeh een driejarige blokkade der marine, *die totaal mislukte*, de kroon gezet op een oorlog van *twintigjarigen* duur, die ZEVEN à ACHT HONDERD MILLIOEN kostte — meer nog, *honderde en honderde* MENSCHENLEVENS vroeg. — En een dubbel verraderlijk Atjeh's hoofd werd als vriend en oorlogsleider aangenomen om vestingen in te nemen, waarvoor het dappere Indische leger het hoofd had gestooten — alles tegen beloning in geld, waardigheden en titels! — Is 't wonder, dat wij bitter gestemd worden, bedenkende de *glorie in de Maliebaan* en de *schande op 't oorlogsterrein*, terwijl nooit in de Volksvertegenwoordiging, met geen enkel woord zelfs, werd gerept van die vreeselijke tegenstelling. Maar ook het Nederlandsche volk zag in deze dingen niets bijzonders!

Een jaar daarna herdenken wij een vreeselijk bloedbad, onder ons energiek Indisch leger aangericht door een verraderlijk Indisch vorstje van een klein prullig eilandje der reuzengroep, die Insulinde heet. Dat die vorst zulks dorst te bestaan moet geweten worden aan het weinig energiek optreden van den vorigen Gouverneur-Generaal, onder wiens onbeduidend bestuur ook de *mislukte* DRIE-jarige blokkade plaats had en die zich bijna twee jaar — een eeuw voor de nazaten der aloude »compenie» — door den onmenschen despoet liet om den tuin leiden! Dankbaar gedenken wij: hoe Neerland's eer eindelijk hoog werd gehouden, *eindelijk!* door den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal, den Minister van Koloniën, het energieke legerhoofd en het onvolprezen dappere Indische leger; hoe den Lombokschen

onverlaat, helaas te spade!, werd getoond op welke wijze hij reeds lang had dienen behandeld te worden! Maar wij vergeten ook niet — moge het ter ernstige waarschuwing strekken opdat het nimmer weder voorkome — hoe nu, in den zwijmelroes van vreugde over een niet zoo bezwaarlijk te behalen overwinning, *alle* in de treurige geschiedenis betrokken autoriteiten, schitterende eerbelooningen en onderscheidingen ontvingen. . . . van de Regeering — met *medeweten der Volksvertegenwoordiging!*

Daar rijst een tribune voor ons oog op diezelfde paradevlakte, met de opschriften: Arcola, Lodi, Rivoli, Marengo, Friedland, Jena, Eylau, Wagram, Austerlitz! ach! wij vergissen ons, 't zijn zegepralen uit een meer dan *twintigjarigen MISLUKTEN* krijg: *Samalangan, Atjeh, Tamiang!* Zegepralen, ongetwijfeld! door onze dapperen, helaas duur, te duur gekocht! Want welke uitkomst hadden zij? *Lombok, Mataram, Tjakranegara* vóór de tuchtiging! — Zou Lombok's vorst tegen Nederland zijn opgestaan, zoo wij Atjeh hadden onderworpen?

En wij vragen verder, zou de aloude *compenie*, machtiger nagedachtenis, zouden de Heeren Staten in ons glorie-tijdperk niet anders hebben gehandeld? Wij slaan de geschiedbladen op en lezen namen van Gouverneurs-Generaal en van hooge bewindhebbers ook ter zee, die opgeroepen werden ter verantwoording, of wel dadelijk ontslagen, omdat zij: »niet naerstighlyck gewaekt hadden voor 't profyt en d'eere van 't Gemeenebest.»

Vele decoratiën en andere onderscheidingen, gegeven aan landsdienaren wegens het oorlogen in de laatste 20 jaar — met uitzondering van het kranig Indisch leger, welks opofferende toewijding en moed boven onzen lof verheven zijn —, doen ons denken aan het overdadig decoratief door de directie van eenig schouwspel met kwistige hand aangebracht om de armoede aan behoorlijk op te voeren stukken of de mindere qualiteit van sommige spelers goed te maken.

Nederland, maak u niet belachelijk door altijd maar uitbundig te loven en te prijzen, wanneer er ook te laken valt. Meer nog: vererger het kwaad niet door de oogten te sluiten voor ongeschiktheid van de hoogste autoriteiten! Geef eere wien eere toekomt, maar roep ook hen ter verantwoording, die hooggeplaatst en hoog — o, zeer hoog — bezoldigd Uw vertrouwen niet verdienden. De waarde der ambtenaren moet naar hunne *dadén* geschat worden.

Maar de toewijding onzer marine-officieren, die »naar het voorbeeld van den grooten voorzaat, wiens standbeeld» ha! daar is de feestredenaar weer!

In de laatste paar jaar meldden ons de nieuwsbladen dat de kapitein- of kapitein-luitenant ter zee A, B of C spoedig zijne bestemming naar Indië zou volgen, welk bericht dan op den voet gevolgd werd door het nieuws, dat Zijn Hoogedelgestreng den dienst weldra met pensioen zou verlaten! Deze berichten bleken later waarheid te zijn en zich wonder dikwijls

te herhalen. Onze verbazing en wrevel klimmen met elk officieel bericht omtrent het pensionneeren van hoofdofficieren bij de marine en wij vragen wat er toch is van al die toewijding van den feestredenaar, omdat wij er niets van bespeuren? — Waren die heeren afgeleefd, versleten in den dienst? — Toch niet! Enkele werkelijk zieken of zwakken en ongeschikten voor den Indischen dienst uitgezonderd, waren het menschen in de kracht van hun leven, uit den aard der zaak niet meer jong, maar toch nog zeer valiede en blijkens veler decoratiën en fraaie dienst-onderscheidingen, door vroegere plaatsingen in bijzondere betrekkingen verkregen, ook hoogst bruikbaar.

Wij willen hier niet in bijzonderheden treden, maar de verklaring moet ons van de lippen, dat de dienst op meer *toewijding* en meer dankbaarheid van hun kant aanspraak had mogen maken en dat een gaan naar Indië zeer zeker eerder had moeten worden opgevolgd en hunner veel waardiger ware geweest, na een met zooveel succes doorloopen carrière, dan het verlangen om, nauwlijks den wettigen leeftijd bereikt hebbende, een rustig leven te gaan leiden onder genot van een groot pensioen.

Wij kunnen hun doen uit een *huiszittend* oogpunt begrijpelijk vinden, maar van toewijding, van het voorbeeld volgen onzer onsterfelijke zeehelden, kan dan geen sprake zijn.

En ook onze eigen ervaring gedurende de vele jaren die wij aan boord dienden is, dat men niets anders hoort dan ontevredenheid over het zijn aan boord, en het Schibboleth: »liefst één baantje aan den wal; zoo gauw mogelijk met pensioen» wordt gehoord uit monden, waaruit niet anders dan ijver voor den dienst ter zee en toewijding aan het vak der keuze moest spreken. Zouden al die vroede huismannen plotseling in zich offerende helden, in ware briesende leeuwen veranderen, wanneer de nood aan den man kwam? — Zie, dat vragen wij ons dikwijls, wij erkennen het, droef en angstig af bij de gedachten aan Indië, Japan, Admiraal Ito en zijn glorierijk eskader.

Wij willen niet voorbijzien, dat het dienen van de marine — talloze jaren bij geestdoodende en geen effect sorteerende Atjeh- en Lombok-blokkades, en het eigenlijk gezegd uitoefenen van het struikrooversbedrijf in gewapende sloepen bij stikdonkeren nacht tegen voddige Atjeh-prauwtjes of zich weinig verdedigende visschers in plaats van flink oorlogvoeren — allerellendigst op den geest bij de marine moet hebben gewerkt, en wij verwachten dan ook dat, wanneer Nederland weder eens een nieuwe krachtige vloot zal hebben, er ook weder een frisscher, krachtiger wind over de marine zal waaien. Doch de tegenwoordige toestand wijst op moreele verwaarloozing. . . . door Regeering en Volksvertegenwoordiging. Zoo de marine in Indië niet langer grotendeels gebruikt wordt om, zooals Janmaat zegt: »de soepketeltjes aan de klonialen na te dragen,» zullen de zee-officieren, naar wij, vertrouwen ook liever aan boord dienen dan jaren achtereen aan den lessenaar te zitten of »van 't eene baantje in het andere te kuikelen.» Wil Nederland nog

dadon verricht zien der groote zeehelden waardig, dan moet het van zijne marine geen uitgedoofden rommel, geen zaak in liquidatie maken; bij flink optreden zullen de zee-officieren dan ook beter kunnen inzien dat de *sedentaire* marine hoogst nuttig is, maar alleen dient om de *actieve* marine des te beter tot haar recht te doen komen.

Maar zoolang wij zoover nog niet zijn, zouden wij den feestredenaar, die nog maar steeds bezig is met over »Vorstinnen, Vaderland, toewijding en zeehelden» te toosten, den raad willen geven, liever bedaard af te wachten tot er werkelijk weer eens iets van belang door de marine verricht wordt, en dus eerst te loven als dat pas geeft. Al die wierook, geheel ongemotiveerd geofferd, al die rodomontades schaden meer dan de scherpste maar ware critiek, omdat Nederland zoo langzamerhand werkelijk zou gaan gelooven, dat, wat de marine aanging, de Pruisen maar gerust komen konden! Op harden knoest een scherpe bijl; zachte chirurgijns maken nog altijd stinkende wonden

Wij wezen op het kordate optreden van den Admiraal ITO en zijn onderhebbenden, geoefend en vol vertrouwen als zij waren door vroeger zelfstandig handelen. En wat gebeurt bij onze marine? — Gedurende de zomermaanden en overigens altijd, wanneer een oorlogsschip het zeegegat in- of uitgaat, troont, enkele nobele uitzonderingen daargelaten, steeds naast den commandant de loods op de commandobrug.

Zonder eenige beroering in het land, als een zaak die vanzelve sprak, zoodat hij die er zich over verwonderde een dwaas geleet; zonder eenig protest van de Volksvertegenwoordiging heeft het feit plaats gehad, dat de eerste Nederlandsche torpedoboot voor Indië, *de Cerberus*, langs den wereldweg daarheen werd gebracht door. . . . een *koopvaardij*-kapitein, dat zeil-opnemingsvaartuigen — ook oorlogsscheepjes — de reis naar Java maakten onder bevel van gezaghebbers en stuurlieden van de handelsvloot, terwijl de commandanten met de mailboot nakwamen! Dat heeft de Regeering gelast en de Volksvertegenwoordiging liet het toe. Zoo werden de geoefende zee-officieren gewantrouwd, zoo wordt aan den ondernemingsgeest en de ambitie een onverantwoordelijke kaakslag toegebracht!

Wat was 't parool voor de marine op Atjeh bij het begin van de blokkade, toen de vischvangst moest worden uitgeroeid of althans verbazend benadeeld om den tegenstander tot onderwerping te brengen? — Vooral niet aan den wal komen, men mocht eens met de visschers slaags raken, er mocht eens wat noodlottigs gebeuren! de marine hoorde op zee thuis, niet aan den wal! Onmogelijk, zeide een divisiecommandant, kon hij een commandant steunen, die van dat principe afweek en eens minder succes had! — (*Historisch*). Later, wij weten het, is in een dergelijk beangst en dus onmogelijk oorlogvoeren wel verandering ten goede gekomen, maar toch, tusschen de regels der desbetreffende circulaire was nog te veel

te lezen, dat de autoriteiten hun hart vasthielden bij het toestaan van een ietwat stout stukje.

Het hooge woord moet er maar uit. Onze ervaring was, dat er bij de marine en het marinebestuur — de goede elementen niet te na gesproken, want die zijn er ook nog — een vreesachtigheid bestond om eens iets te ondernemen, wanneer de goede afloop niet mathematisch juist was te voorzien, een vreesachtigheid, die in hachelijke oogenblikken tot de bedroevendste uitkomsten zou hebben geleid. Wij kunnen over 't algemeen niet anders getuigen; van af den jongsten eerste-officier tot den oudsten commandant was men óf van nature veel te goedig, óf te onverschillig, óf veel te angstig om Jupiter Olympis te vertoornen, door iets te doen buiten den gewonen sleur. Sedert jaren en jaren is de marine dan ook het kleinste »buitengewoontje» totaal ontwend. En dan, ja, als 't eens niet goed uitviel, zijn ook »de baantjes aan den wal verspeeld!» — Waar is nu de ondernemingsgeest, waar het *fonds* voor de kloeke daden der vroegere zeehelden?

»Maar wanneer de ure mocht slaan, dan zal 't blijken. . . .» Daar is waarachtig die verduivelde feestredenaar nogal aan 't toosten.

Wij leggen elk rechtgeaard Nederlander, die nog overtuigd-fier is op de groote daden onzer voorouders, de vraag voor of hij, met de wetenschap der vorige bladzijden, onze vreeze voor de toekomst ook begrijpen kan?

IV.

Moet het Nederland gaan als China? Moeten wij, ééns groot door onze zeemacht, wachten tot Japan of eenige andere mogendheid ons de harde les geeft, dat een land, hetwelk *zijn Bezittingen totaal niet weet te verdedigen*, ook *niet waard is ze te behouden*?

O, dat zal nooit gebeuren, zegt men, naar het voorbeeld ook van enkele Volksvertegenwoordigers (behalve van den Heer SMIT, die de toekomst donkerder inzag), die zelfs nog bij de jongste marinebegroting (December, na den slag aan de Jalu) verklaarden, dat er geen wolkje aan den politieken horizon was, dat de nieuwe schepen hun tijd wel zouden uithouden en dergelijke, o. i. op weinig degelijken grond gebaseerde geruststellingen meer. Wie kan er nog voorspellingen doen in den tegenwoordigen tijd, wanneer gebeurtenissen plaats vinden als: het terzijdestellen van een BISMARCK; het vrijwillig aftreden van een President der Fransche Republiek na een zeer korten tijd van bewind; het optreden van *Japan*, dat, tot verbazing van heel de wereld, het tienmaal meer bevolkte China totaal versloeg! Bewijzen zij niet dat er voor het nooit-gedachte toch nog altijd plaats is in de wereldgeschiedenis? Wie had ooit vermoed, dat men na de roemrijke zege van Japan het onsympathieke verschijnsel zou waarnemen, dat drie der grootste mogendheden van Europa, waarvan er één zelf door den oorlog

groot is geworden, het energieke rijk zijn met moeite verkregen veroveringen betwistten ter wille van een hunner, die zich voor de toekomst een voordeel wilde verzekeren?

Is het zoo onmogelijk, dat Japan, hetwelk zich in zoo korten tijd zoo reusachtig ontwikkelde — een unicum in de wereldhistorie —, thans zeer verstandig voor de overmacht wijkende, zich meer en meer zal voorbereiden om bij gunstige gelegenheid een reuzensprong te wagen in Oost-Azië? Is het zoo ondenkbaar, dat Japan zich tracht uit te breiden, of, gelijk Kapitein KOSTER in zijn voordracht in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgs-wetenschap aangaf, evenals de Noormannen in de achtste eeuw, strooptochten onderneemt tegen den gehaten Westerling en langzamerhand ook het oog slaat op onze rijke koloniën?

Maar dat zullen de groote mogendheden nooit toestaan!

Waarom niet? Waarom zouden zij niet, evenals thans tegenover China, de zaken rustigjes hun gang laten gaan, Japan onze eilanden laten uitplunderen, om dan uit den hoek te komen voor. . . . een eerlijke verdeling? Nederland, dat toch al tegen Atjeh niet op kan, zou dan immers getoond hebben zijn uitgebreide bezittingen niet naar behooren te kunnen verdedigen, zoodat de *wereldvrede* gevaar liep! Hoe gaarne willen de groote mogendheden aanwinst in grondgebied en dan *zulk* grondgebied als onze rijke koloniën! Heel wat anders als Oost- of West-Afrika! — Neen, door middel van diplomatieke interventie zou dat zaakje zoo verwerpelijk niet wezen voor hen, die zoo tuk zijn op koloniaal bezit.

Het recht van den sterkste heerscht nog overal; in elken staat, in elke stad en in elk huis. Voor dat van het gezond verstand alleen, zijn wij nog niet ontwikkeld genoeg! Al wie maar eenige macht kan uitoefenen over een ander zal dat doen, trots recht en billijkheid. Zoo doet de machthebber, die zich van iemand wil ontslaan; zoo doet de kleinste patroon tegenover zijn ondergeschikten, de huisheer tegenover zijn huurder, enz. Macht gaat nog boven recht!

En de mogendheden zouden Nederland sparen? — Uit volkenmin zeker! — Allons donc! Eigenbelang spaart niemand en niets! Een enkel individu kan in alle bescheidenheid zich de luxe van *recht* veroorloven, maar met de volken gaat 't als met de massa. Zij worden gedreven louter door de *natuur*-wet, niet door hoogere beschaving, noch door cultuurwetten!

Nu ja, maar Japan had ook maar met Chineezeezen te doen; met ons Nederlanders zou dat niet zoo gemakkelijk gegaan zijn, met ons de afstammelingen der fiere Bataven, der watergeuzen, de navolgers van TROMP, DE RUYTER! Daar komt waarachtig de feestredenaar alweer uit den hoek.

Thans zouden wij het in Indië bepaald al *niet* tegen Japan kunnen volhouden; dat is een feit, hetwelk niemand zal tegenspreken! En. . . . met welke uitkomst vchten wij twintig jaar lang tegen Atjeh, zooveel slechter

bewapend en georganiseerd dan wij, de beschaafde, militaire en goed ge-oefende natie? De Chineezzen hadden een goede vloot, beter dan de onze; er was geen schip, uit het jaar 1866 dagteekenend, bij den slag aan de Jalu tegenwoordig. De *Ting-Yuen* en de *Chen-Yuen*, de groote slagschepen, waren van 1881 of 1882 en beter gewapend en voorzien dan onze *Prins Hendrik* of *Koning der Nederlanden* van 1866 en 1874. Wij hebben in Indië nagenoeg geen vloot, en waar de houten schepen nog gebruikt hadden kunnen worden — bij de blokkade te Atjeh — daar deden wij het zoo ondoelmatig, dat de onderneming totaal mislukte. Neen waarlijk, wij hebben geen recht te zeggen: »Heere, ik dank U dat ik niet ben gelijk dezen!»

Maar met Japan moet men ons niet vergelijken, dat is een opkomend volk; wij hielden het ook wel uit tegen het machtige Spanje en later, onder de DE WITTEN en onder stadhouder WILLEM III tegen geheel Europa; dus, »als de nood aan den man komt. . . .» Goed, maar wil dat zeggen, dat we of ten doode zijn opgeschreven of dat een les, als China kreeg, ons wakker moet maken? — Laat ons liever te voren bedenken: »die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.»

Laat de slag aan de Jalu dus aan Nederland leeren zich toe te rusten voor den oorlog, vooral in de koloniën; laat ons die bezittingen goed willen verdedigen, dan eerst kan er quaestie zijn van een goed beheer, van goede administratie door welke *partij* ook. Wat toch nut het Indië tot bloei te brengen, wanneer men eigenlijk zeker weet de vruchten er van noch zelf te zullen plukken, noch voor de nazaten te zullen kweken en men dus bezig is voor anderen?

Maar laat er vooral naar een *vast* defensieplan gewerkt worden: eerst het *plan*, daaruit volgen de middelen en dan full speed vooruit met de uitvoering. Belasting wordt nooit gaarne betaald, maar zij is onuitstaanbaar met de wetenschap dat al die zuur verdiende en dus ook ongaarne opgebrachte penningen verkwest worden aan allerlei schepen en defensiemiddelen, welke eigenlijk niet anders genoemd mogen worden dan proefnemingen van elkander opvolgende ministers. Jaren achter elkander is dat zoo geschied met toestemming van de Volksvertegenwoordiging. Er werden ja wel eens staatscommissiën van defensie benoemd, die dure of minder dure plannen maakten, maar wat hielp dat? De minister van marine nam er die schepen uit, welke hij vrij zeker was van de Vertegenwoordiging te zullen krijgen; de staalkaart der *proefschepen* was weer met één vermeerderd en. . . . zijn portefeuille meteen gered! Maar zoo mag er en zoo zal er ook wel niet meer — willen we hopen — met 's lands millioenen worden omgesprongen: geen commissie meer die uit elkander gaat, wanneer haar advies is uitgebracht, en waarop niemand verder meer vat heeft. De defensie moet geregeld en flink aangepakt worden door een — laat ons zeggen — *permanente* commissie (hetzij van gecombineerde staven, hetzij een staats-

commissie van defensie), die het defensieplan ontwerpt en naar de eischen van den tijd ontwikkelt.

Wij kunnen daaromtrent hier in geen nadere bijzonderheden treden — trouwens wij deden dat reeds vroeger in dit tijdschrift en elders — maar vindiceeren dat elk ontwikkeld, rechtgeaard Nederlander, hoe ongaarne hij ook belasting opbrengt voor het Rijk, toch gelaten zal offeren — en uit niet te schrale beurs —, wanneer hij overtuigd is dat zijn geld noodig is voor het Vaderland en goed besteed zal worden.

De slag aan de Jalu heeft Nederland meer kunnen leeren in enkele dagen, dan jaren van theoretische oefeningen en beschouwingen, dan lange redeneeringen ook van de welsprekendste redenaars, dan de keurigste betoogen van de bekwaamste schrijvers. En zoo wij in de voorgaande bladzijden wat hard of scherp waren, zoo geschiedde dit met het goede doel het »werda" toe te roepen aan den slapenden schildwacht, om Nederland te wijzen op de vernederende les, die China ontving.

Het maakt geen goeden indruk, af te breken zonder ook op te bouwen. En daarom willen wij in de enkele nog volgende bladzijden in groote trekken aangeven, welke veranderingen wij voornamelijk bij de marine zouden wenschen.

In Nederland zal geen strijd als aan de Jalu gestreden worden; onze moeilijke zeegaten (voornamelijk door behoorlijke forten te verdedigen) maken een energieke manoeuvre, als die van den Admiraal Ito, niet zeer waarschijnlijk. Maar wat we wel zullen moeten doen, d. i. kordaat ter verdediging optreden tegen elke te verwachten mogendheid; helaas altijd sterker dan wij! Zoo de vijand binnendringt zal de geheele vloot er aan gewaagd moeten worden — maar vóór dien tijd zullen wij hem dienen te bestoken en dit zal kunnen geschieden, wanneer de marine door de uitnemende kennis der vaarwateren reeds een machtigen voorsprong op den vijand heeft. Doch dat is alleen dan mogelijk, wanneer een gedeelte van het korps marine-officieren in vreedstijd daar terdege practisch geoefend is en dan ook altijd in het land blijft om met die kennis bij de hand te zijn in tijden van gevaar. Met andere woorden, wanneer het korps zee-officieren, wat de voornaamste krachten aangaat, *gesplitst* zal zijn in een gedeelte voor Holland en voor Indië, en niet meer gevolgd wordt een stelsel als tot heden waarbij de commandanten en eerste-officieren der defensievaartuigen, de staf-officieren en de onmisbare sedentair geplaatsten beurtelings in Holland en in Indië dienen. Wat nut heeft het Vaderland van verdedigers die uitnemend te huis zijn in de Hollandsche zeegaten, wanneer zij op het oogenblik, dat die kennis recht goed te stade zou komen, in Indië vertoeven? Omgekeerd geldt dat voor Indië ook, ofschoon de vaarwaters daar niet zoo moeilijk zijn. Aan deze aangelegenheid, die wij de »splitsing voor het korps zee-officieren" noemden, wijdden wij in dit tijdschrift reeds jaren geleden een uitgewerkt

opstel, doch — zonder succes! Niettemin bleven wij nog steeds overtuigd, dat zonder dit principe van een goede verdediging ter zee niet alleen, maar ook van een behoorlijke *mobilisatie* der zee-officieren in oorlogstijd geen sprake kan zijn. Voorts moeten m. i. aan de departementen, zoo hier als in Indië, en bij het sedentair zeewezen zooveel doenlijk uit het korps afgevoerde of nog voor dien dienst valide gepensionneerde officieren gebezigd worden. Daardoor valt er altijd over bepaalde categorieën te beschikken, waarvan dan ook meer nut dan tot nu getrokken zal kunnen worden, omdat het personeel, dat of aan boord of aan den wal carrière hoopt te maken, zich dus geheel in zijn diensten inwerkt en er zich steeds aan *blijft* wijden. En... dan zal ook de „jacht op baantjes en vroege pensioenen” tot de geschiedenis behoreen, daar de plaatsingen bij de sedentaire marine eens vervuld, evenals bij de burgerambtenaren, ook lang vervuld zullen blijven.

Wat Indië aangaat, zoo zal de hoofdbewapening voor de marine daar moeten bestaan uit snelle ram-kruisers, of men zich tot de verdediging van Java alleen bepaalt, dan wel alle eilanden behouden wil. Wij moeten trachten meester ter zee te blijven en het is duidelijk, dat zulks met slechts *drie*, nu nog in aanbouw zijnde kruisers niet mogelijk is. Een kolossale hoeveelheid van die schepen is echter niet noodig. Japan behoefde ook niet voet voor voet China te veroveren om dit rijk toch tot een vernederenden vrede te dwingen. Het deed dit — om ons hier alleen tot de marine te bepalen — met slechts 12 schepen. Maar wij moeten ons in Indië vooral spoedig kunnen concentreeren om ten minste tegen Japan gereed te zijn, daar — om hierbij eens te blijven — één beslissende overwinning, wáár ook behaald: te Makassar, in de Molukken, te Pontianak of te Tandjong Priok, waar overal kruisers-eskaders te wachten zijn, kan voor langen tijd een hoogst gunstige wending aan den oorlog geven en het behoud van al onze koloniën tengevolge hebben.

Wanneer alzoo bij een *tiental* van de nieuwste kruisers met flinke vaart, goed gewapend en ferm aangevoerd, méér dan ÉÉN torpedoboot in Indië aanwezig was (stel een 25tal), zou er al zeer veel gedaan zijn. Er zijn uitnemende kruisers te bouwen, die niet dieper gaan dan \pm 50 dM. en ook niet veel meer dan twee millioen gulden zullen kosten, zooals o. a. de Argentinische kruiser *de Mayo* met 21- à 22-mijls vaart, 99 M. lang, 13 M. breed, 3200 ton waterverplaatsing, 2 KRUPP-kanonnen van 21 cM., 8 snelvuurkanonnen van 12 cM., 24 stukken van kleiner kaliber, 3 lancerbuizen voor torpedo's en slechts 48 à 49 dM. diepgang.

De kordate manoeuvre van Admiraal ITO heeft alweder bewezen, dat de bevelvoering niet in de scholen geleerd wordt; men wordt bevelhebber geboren; oefening en kennis kunnen alleen den aanleg ontwikkelen en volmaken. Wij hebben slechts op CROMWELL, WILLEM DEN DERDE, NAPOLEON te wijzen om volkomen duidelijk te zijn; de eerste had in zijn

jeugd geenerlei, de beide laatsten wel eene militaire opleiding genoten, — maar hoevelen kregen een zelfde onderricht en presteerden later niets buitengewoons? Hetzelfde zien wij ten opzichte van den Japanschen vlootvoogd; van hem toch is niet bekend dat hij een practische leerschool van beteekenis als opperbevelhebber doorliep. Hij is een man van ongeveer vijftig jaar, geschoold op de wijze zooals wij dat in den aanhef zagen, die alleen eenige oorlogspraktijk opdeed in Amerika en in zijn eigen land, meer niet; een energiek man, door studie en oefening vertrouwen stellende in *zichzelve*.

En dat moet ook Neerland's leuze wezen! Vertrouwen in zichzelf, door onze aloude traditiën gekweekt en tot een goed geheel gebracht doordat in vreedestijd alles wordt voorbereid voor den oorlog! Geen lamentabel gezeur of dof ter nederzitten door elkaar na te praten of wijs te maken, dat wij toch niets tegen de groote mogendheden kunnen doen. Neen, als wij zoo *beginnen* zal het wel nooit komen tot een verdediging van onzen geboortegrond voet voor voet, tot den HEILIGEN KRIJG!

»Ende desespereert nimmer!» Japan ging een tienmaal talrijker vijand te lijf, oorloogde met een land zoo groot als geheel Europa en... won! Zoo de energie er maar is, behoeven wij niemand en niets te vreezen! — Mochten wij niettemin voor de overmacht zwichten, dan zal het wezen met onverwelkbare eer! Wat geven de beste wapenen, zonder den wil ze goed te gebruiken?

Hoe vocht het hoopje Tyrolers tegen NAPOLEON's krijgers onder ANDREA'S HOFER voor hun geliefd vaderland en stamhuis? Het machtige Engeland maakte vrede met de Kaapsche boeren. — 't Is waar, omdat GLADSTONE flinkweg zijn ongelijk tegenover hen erkende, maar... dat geschiedde niet eer dan nadat zij zich kordaat verdedigd hadden.

Toen LODEWIJK XIV aan COLBERT vroeg, waarom hij toch het kleine Holland niet had kunnen veroveren, was 't antwoord: »Sire, de grootheid van een land hangt alleen af van 't karakter en de energie der bewoners!»

Maar voor het opwekken van een veerkrachtigen geest is het dan ook allerverderfelijkt, dat middelmatigheden hoog in rang en positie verheven worden, om eerst daar de bewijzen te geven overschat te zijn door zichzelf of door anderen, en dan nóg per saldo worden beloond voor hun flaters alsof ze meesterstukken van doorzicht en kennis hadden verricht! Of alleen het *fatum* Nederland nu eenmaal niet anders dan rampen in den krijg zendt en niet de weinige ondernemingsgeest ons een allerdroevigst figuur als oorlogvoerende natie doen maken? — Oorlogvoeren is verschrikkelijk! Ieder zal daarvan wel diep doordrongen zijn, maar wanneer het noodzakelijk wordt — en dat blijkt in de hooggeroemde negentiende eeuw nog maar al te dikwijls — dan ook flink gevochten. En dat nu heeft de marine op Atjeh alles behalve gedaan, tengevolge van het slechte beleid van hooger hand en de weinige energie der hoogste autoriteiten.

»De quelle côté de la terre, que nous vient la lumière», zoo eindigt de Fransche Schrijver, en wij zeggen het hem hartgrondig na, »qu'elle nous vient de l'Europe ou de l'extrême Orient, des peuples qui veulent renaitre à la puissance ou de ceux dont la jeune gloire jaillit tout à coup des ténèbres de la barbarie, retenons bien les grands exemples.
 Cultivons en nous la force morale, c'est à dire la tenacité, l'opiniâtreté allais-je écrire, la fermeté inébranlable du moins, et enfin la *confiance*. Non pas cette confiance aveugle qui ne procède que de l'ignorance, mais une confiance raisonnée et tranquille: une confiance fondée sur notre cohésion, *sur notre tradition glorieuse*, sur la solidité de nos institutions martiales. Une confiance qui justifiera nos travaux, nos efforts vers le progrès, notre ardent désir de vaincre et de relever la Patrie!"

E. KEMPE.

De laatste zin van de afgevoerde tekst is het volgende: »De quelle côté de la terre, que nous vient la lumière», zoo eindigt de Fransche Schrijver, en wij zeggen het hem hartgrondig na, »qu'elle nous vient de l'Europe ou de l'extrême Orient, des peuples qui veulent renaitre à la puissance ou de ceux dont la jeune gloire jaillit tout à coup des ténèbres de la barbarie, retenons bien les grands exemples.
 Cultivons en nous la force morale, c'est à dire la tenacité, l'opiniâtreté allais-je écrire, la fermeté inébranlable du moins, et enfin la *confiance*. Non pas cette confiance aveugle qui ne procède que de l'ignorance, mais une confiance raisonnée et tranquille: une confiance fondée sur notre cohésion, *sur notre tradition glorieuse*, sur la solidité de nos institutions martiales. Une confiance qui justifiera nos travaux, nos efforts vers le progrès, notre ardent désir de vaincre et de relever la Patrie!"

(3) Het woord 'confiance' is hier te verstaan als een uitdrukking van het vertrouwen in de toekomst, en niet als een uitdrukking van het vertrouwen in de overheid.

OEFENINGEN IN DE BATTERIJSCHOOL BIJ HUIS (1).

Ten volle waardeerende het aardige denkbeeld, hetwelk tot grondslag diende van het artillerie-schiettoestel DOLLECZEK — door den Heer VAN HAEFTEN nog nader verbeterd —, meen ik toch, dat velen de oefeningen met dit toestel ietwat te naïef, haast te kinderlijk vinden. Misschien kan het daarom nuttig wezen een ander denkbeeld aan de hand te geven, een hulpmiddel — of hoe men het noemen wil — om dicht bij huis het kader, enz., in het stelselmatig inschieten te kunnen oefenen en de exercitiën in de batterijschool nog meer nut te doen afwerpen.

Men make slechts gebruik van de omstandigheid, dat een kijker of binocle niet alleen kan dienen om vèr te kijken, maar ook — als het instrument ten achterste voren wordt gehouden — om een beeld oogenschijnlijk heel ver op den achtergrond te brengen. Richt men nu op de exercitiebatterijen de observatieposten, door middel van een plank met enkele gaten, zoodanig in, dat slechts door de omgekeerde binocle kan worden waargenomen, dan is een aardhoop of iets dergelijks op 100 of 75 M. afstand voldoende om de illusie te geven van een werkelijk doel. De springende projectielen worden nagebootst door het ontsteken van kleine kardoesjes (eenige DG. buskruit zijn voldoende). Dit ontsteken kan het eenvoudigst — en voor de waarnemers het meest verrassend — geschieden door op die punten, waar de projectielen ondersteld worden aan te slaan, kleine plankjes ($\pm 1,5$ dM. lang en breed) met vier groote draadnagels (lengte $\pm 1,5$ dM.) op den grond te bevestigen; op ieder plankje twee kleine schroefoogjes om het pijpje op te nemen; de ontsteking geschiede door lange aftrektouwen; de aftrekker stelle zich voor de waarnemers ongezien op, als de vogelaar in een vinkenbaan.

Elk schot in de batterij wordt aangegeven door het ontsteken van een wrijvingspijpje in den vuurmond, waarop de aftrekker bij het doel — met het vereischte tijdverschil en naar aanwijzing van den leider — het kardoesje

(1) Ik waag het voor te stellen de exercitiën met meer dan een vuurmond, ingevolge het „ontwerp-reglement op den *batterijdienst*”, te noemen »batterijschool», de gewone exercitiën met het geschut zouden dan kunnen heeten »stukkenschool.»

doet ontvlammen. Het granaatkartetsvuur zal waarschijnlijk het eenvoudigst worden nagebootst door het kardoeseje te hangen in een raam, hetwelk op een stuk DÉCAUVILLE-spoor voor- of achterwaarts kan worden bewogen; de ontsteking kan dan eveneens door een pijpje geschieden.

De leider der oefeningen kan — in verband met spreiding, enz. — de ligging der springpunten naar eigen inzicht regelen, terwijl de battery-commandanten worden geoefend op eene wijze, welke eene oefening in het werkdadig vuur zeer nabij komt.

A. N. J. FABIUS.

Amsterdam, 9 Aug. 1895.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

BOEKAANKONDIGINGEN.

*Vue générale sur l'artillerie actuelle, par GASTON MOCH, ancien
Capitaine d'artillerie. Paris, BERGER-LEVRAULT & CIE.
Prix 5 frs.*

Door den voorzitter der sectie »Militaire Wetenschappen» van het Internationaal Congres van Ingenieurs — dat ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling te Chicago gehouden werd — uitgenoodigd voor dat Congres eene memorie samen te stellen over: »de constructie der moderne vuurmonden en hunne sluitinrichtingen,» schreef de Heer MOCH, met uitbreiding van de hem opgedragen taak, eene bijdrage tot eene studie, door hem de *philosophie der artillerie* genoemd.

Ziehier hoe hij tot het schrijven dier studie geleid werd.

De groote vorderingen, welke gedurende de laatste eeuw op het gebied van schier elken tak van wetenschap gemaakt zijn, deden de te bestudeeren stof zoozeer in omvang toenemen, dat in elk dier takken als vanzelf eene splitsing in afdelingen en onderafdeelingen ontstond. Dankt men nu eenerzijds aan deze specialiseering steeds grootere en snellere vorderingen op wetenschappelijk gebied, zoo valt toch niet te ontkennen, dat, doordien de noodzakelijkheid — d. i. de beperktheid van het menschelijk arbeidsvermogen — dwingt steeds verder in die richting voort te gaan, elke onderafdeeling meer en meer als een wetenschap »an und für sich» bestudeerd wordt en de samenhang tusschen verschillende aanverwante takken van menschelijke kennis steeds moeilijker te behouden blijkt. Toch is deze samenhang dringend noodig, waar een stelsel opgebouwd moet worden met bouwstoffen, aan verschillende takken van wetenschap ontleend, zooals dit in het bijzonder bij het wapen der artillerie het geval is. Daar volgen de ballisticus, de metallurgist, de werktuigkundige, de pyrotechnicus, de tacticus, de veld-, vesting-, kust- en scheeps-artillerist wegen, welke steeds verder uiteenloopen en toch moet hij, die tot het ontwerpen van een nieuw stelsel wil overgaan, al kan hij natuurlijk geen specialiteit zijn in elk dier onderdeelen, het betrekkelijk gewicht van hunne hoofdbeginselen genoeg kennen en weten te waardeeren om de eischen van het eene deel niet op te offeren aan den zeer natuurlijken wensch om die van een ander te bevoordeelen.

Hiertoe is het noodig »de faire de l'étude des généralités une grande spécialité de plus» en een werk, bevattende de ontwikkeling van die gronddenkbeelden in hun onderling verband, met inachtneming van de mogelijkheid om die bij het tegenwoordig standpunt der industrie te verwezenlijken, heet de *philosophie der artillerie*.

In zijne bijdrage tot deze studie behandelt Schrijver twee soorten van geschut, die, ten aanzien van de eischen, welke daaraan gesteld worden, als het ware de twee polen der artillerie vormen, nl. het scheeps- en het veldkanon.

Ten aanzien van het eerste bespreekt Schrijver uitvoerig de oorzaken, welke vrij algemeen eene reactie tegen de z. g. monsterkanonnen in het leven geroepen hebben. In Frankrijk is men bijv. van het kaliber van 42 cM., langs 34 en 32 cM. heen, langzamerhand reeds tot 30 cM. afgedaald, terwijl LONGRIDGE een scheepskanon van 21 cM. ontwierp, dat aan alle eischen voldoet en slechts 16 ton weegt. Het voordeel, aan het bezigen van dergelijke kanonnen verbonden, springt te meer in het oog, indien men bedenkt, dat aan boord voor elk kanon van 30,5 cM. drie dergelijke kanonnen van 21 cM. kunnen worden opgesteld. In zeer belangrijke beschouwingen deelt Schrijver mede hoe deze vermindering van kaliber, bij behoud van dezelfde indringingskracht, mogelijk is gemaakt, eensdeels door het gebruik der nieuwere buskruitsoorten, met inachtneming van juiste verhoudingen tusschen het gewicht der lading, de grootte der verbrandruimte en de afmetingen der korrels, anderdeels door het toepassen van de nieuwere geschutconstructies. Aan de staalraadkanonnen wordt door hem een groote toekomst voorspeld.

Heeft tot nu in den strijd tusschen pantser en kanon het laatste overwonnen, zoo zal dit toch in oorlogstijd zijne meerderheid niet altijd even gemakkelijk kunnen doen gevoelen. Het juist en onder een gunstigen invalshoek treffen van het doel is volstrekt noodzakelijk en beide kunnen door de geringe afmetingen van het doel, door de snelheid, waarmede dit zich beweegt, door den bijzonderen toestand van zee en atmosfeer en door den overspannen gemoedstoestand van het personeel, dat met de bediening der vuurmonden belast is, ernstig benadeeld worden. Die overtuiging deed naar middelen zoeken om het pantserschip in zijne meer kwetsbare deelen aan te tasten, nl. het licht gepantserde dek door het gebruik van krombaan-geschut, of dit dek zoomede het beneden de waterlijn gelegen gedeelte van het schip door middel van torpedo-granaten.

De mindere trefkans bij het verticaalvuur tegen een zoo beweeglijk doel doet echter bij Schrijver de vraag rijzen of het grooter aantal te verschieten projectielen wel aan deze mindere trefkans ten goede kan komen; iets waaromtrent uitgebreide schietproeven alleen beslissen kunnen.

Het tweede middel, waarbij het projectiel alleen als omhulsel dient voor eene zoo groot mogelijke hoeveelheid ontplofbare stof, deed een tiental jaren geleden in Amerika de pneumatische kanonnen ontstaan, omdat de toenmaals gebruikelijke ontplofbare stoffen niet zonder gevaar in met groote V_0 geschoten projectielen gebezigd konden worden. Nu de nieuwere springmiddelen dit wel veroorloven, zijn de pneumatische kanonnen, welke tengevolge van de onafscheidelijk daaraan verbonden bezwaren slechts een zeer beperkte toepassing gevonden hebben, geheel overbodig geworden.

Die torpedogranaten zullen, volgens Schrijver, vermoedelijk een groote toekomst hebben: de kansen van treffen verbeteren door het bezigen daarvan aanmerkelijk, omdat dit projectiel, op niet te grooten afstand van het doel in het water springende, den romp even zeker vernielt, als het op of boven het pantsersdek springende, dit laatste verbrijzelt en de stukken in het inwendige van het schip slingert. Het zal intusschen de vraag zijn, of wellicht door verbetering van de

pantsering der dekken (ook door het aanbrengen van een tweede dek) het laatste bezwaar niet ontgaan zal kunnen worden.

Het ontwerpen van een scheepskanon, bestemd om tegen pantsers op te treden, wordt werkelijk vergemakkelijkt, doordien men daaraan juist omschreven voorwaarden stellen kan, nl. het op zekeren afstand doorboren van een pantser van bepaalde dikte; bij de bepaling van lengte en gewicht is men, al zij beperking in beide opzichten ook zeer gewenscht, niet aan nauwe grenzen gebonden.

Bij het veldkanon is de toestand geheel anders; daar treedt als voorname factor de beweegbaarheid op. Het aangespannen stuk mag een zeker gewicht niet overschrijden, nl. dat, hetwelk door 6 paarden in alle gangen over de meest voorkomende terreinen voortbewogen kan worden; en omtrent dat gewicht bestaat niet eens eenstemmigheid. Is voor dit gewicht echter een bepaalde waarde aangenomen, dan moet dit tusschen voor- en achterstel verdeeld worden, daarbij rekening houdende met het gewicht aan munitie, dat men in overeenstemming met tactische eischen door den voorwagen wil doen medevoeren. Het gewicht van het achterstel wordt, daar betere gegevens ontbreken, volgens de regelen der ervaring tusschen vuurmond en affuit verdeeld (de vuurmond weegt gewoonlijk $\pm 45\%$ van het achterstel). Uit het gewicht van het kanon kan nu afgeleid worden de levende kracht, welke het projectiel aan de monding kan — en als men op het gevechtveld geen onnut gewicht wil medeslepen, ook moet — bezitten; hiertoe maakt men gebruik van een getal, aangevende het „nuttig effect” (rendement) van den vuurmond, d. i. de levende kracht aan de monding in KGM. per KG. geschutmetaal, welke bereikt kan worden en die voor staal-draadkanonnen op minstens 350 KGM., voor de thans vervaardigde mantelkanonnen op 300 KGM. gesteld kan worden.

Met de totale levende kracht aan de monding tot grondslag zijn nu verschillende combinaties van projectielgewicht, kaliber en V_0 te maken, waarbij in achtgenomen moet worden:

1°. dat het gewicht van het projectiel zoodanig gekozen wordt, dat, in verband met het gewicht aan munitie door den voorwagen mede te voeren, het aantal projectielen, in de uitrusting voorhanden, voldoende zij;

2°. dat het gewicht, noch het kaliber zoo klein genomen worden, dat een behoorlijke inrichting van het hoofdprojectiel — de granaatkartets — niet meer verkregen kan worden, daarbij in aanmerking nemende, dat het gewicht der kogels zich tot het dood gewicht (kop, bus, buis, spiegel) minstens verhouden moet als 55:45;

3°. dat het er minder op aankomt een groote V_0 te verkrijgen, dan wel zorg te dragen dat de eindsnelheid van het projectiel voldoende zij, met andere woorden dat, door een gunstige verhouding van het projectielgewicht tot het kaliber, het projectiel in zijn baan zoo min mogelijk aan snelheid verliest.

In het labyrint van mogelijke oplossingen van dit vraagstuk leidt Schrijver ons aan de hand van een helder, eenvoudig betoog rond en wijst ons den weg, die z. i. naar het einddoel leidt: *het verkrijgen van eene alleszins voldoende uitwerking bij een minimum gewicht van het materieel.*

Hierachter laten wij enkele gegevens omtrent den door hem ontworpen vuurmond volgen en stellen, ter vergelijking, daarnevens gelijksoortige opgaven ten aanzien van het snelvurend MAXIM-NORDENFELT-veldkanon.

Gegevens	Zwaar	Licht	Kanon-Moch
	Snelvuurkanon- MAXIM-NORDENFELT.		
Kaliber mM.	75	75	75
Gewicht kanon met sluitstuk . . KG.	315	280	213 à 180
Vuurhoogte M.	0,890	0,815	1,000
Gewicht affuit KG.	644	597	337 à 370
» van het projectiel . . . »	5,67	4,30	5,00
» van de springlading . . . »	0,210	0,145	0,100
	(Mg. huls.)		
Aantal kogels en scherven . . . GKT.	230	160	154 à 223
Gewicht der lading KG.	0,360	0,315	0,500
V. M.	480	460	500
Gasdruk Atm.	1820	1600	3000
Levende kracht aan de monding. MT.	66	46	64
Gewicht voorwagen (ledig). . . KG.	381	346	275
Aantal schoten in den voorwagen. . .	36	48	44 à 50
Gewicht voorwagen uitgerust.	624	602	550
» van het uitgeruste stuk.	1793	1479	1100
	(3 mansch.)		
Nuttig effect. { Kanon. KGM. per KG.	210	170	300 à 350
{ Afgelegd stuk . . . » » »	68	52	116
{ Opgelegd stuk . . . » » »	42	31	58
Werking op de affuit. » » »	2	1,3	4,9 à 5,2

De voordeelen, aan het door den Kapitein MOCH ontworpen kanon verbonden, springen duidelijk in het oog. Het geheel uitgeruste stuk (evenals de caisson, waarvan voor- en achterwagen elk in het bijzonder gelijk zijn aan den voorwagen van het stuk) weegt slechts 1100 KG. en kan gemakkelijk door 4 paarden getrokken worden. De winst bij een bespanning met slechts 4 paarden verkregen in personeel en paarden is aanzienlijk, de bediening van het lichtere stuk is gemakkelijker, de marschlenge der batterijen korter, de frontbreedte geringer, elk stuk gemakkelijker te bewegen, daardoor de evolutiën gemakkelijker uit te voeren en de batterij in alle terreinen meer manoeuvreervaardig.

Het voorstel van den Schrijver verdient dan ook stellig ernstige overweging voor elken Staat, welke tot eene wijziging van zijn veldmaterieel wenscht over te gaan.

In welke richting trouwens de oplossing gezocht moge worden, zoo verdient het in elk opzicht aanbeveling zelfstandig de eischen vast te stellen, waaraan men het nieuwe materieel in zijn geheel wenscht te laten voldoen, en niet te spoedig in te gaan op de aanbiedingen van fabrikanten, die in den wedloop, welke de industrie op het gebied van het oorlogsmaterieel ondernomen heeft, ten aanzien van een of ander detail vaak oogverblindende uitkomsten weten aan te wijzen, maar die daarom nog niet in een goed stelsel passen. »Quiconque a eu l'occasion d'examiner quelques inventions nouvelles," zegt Schrijver »a pu constater combien souvent elles présentent, à côté de parties remarquablement réussies, des défauts tellement grossiers, qui les rendent notablement inférieures

à d'autres oeuvres d'une conception moins élevée à certains égards, mais plus homogènes dans leur ensemble."

Wie nu de grondbeginselen zoekt ter beoordeeling van de vraag of een stelsel, van het standpunt der hedendaagsche wetenschap bezien, werkelijk goed is, zal zeer zeker met vrucht kennis nemen van de beschouwingen van den Schrijver, neerlegd in zijne *Vue générale sur l'artillerie actuelle*, waaruit wij slechts hier en daar een greep konden doen.

Geschichte der Explosivstoffe, von S. J. VON ROMOCKI. I. *Geschichte der Sprengstoffchemie, der Sprengtechnik und des Torpedowesens bis zum Beginn der neuesten Zeit. Mit einer Einführung von Dr. MAX JÄHNS, Oberstlieutenant a. D. Mit vielen Reproduktionen von alten Handschriften, Malereien, Stichen, u. s. w. Berlin, 1895. ROBERT OPPENHEIM (GUSTAV SCHMIDT). Prijs 12 Mark.*

De steeds toenemende beteekenis, welke de verschillende soorten van ontplofbare stoffen in hare toepassing zoowel op militair als op ander gebied vooral in den laatsten tijd verkregen hebben, zoomede de op streng wetenschappelijke gronden berustende wijze van fabricage, behandeling en opbewaring daarvan, hebben meer en meer behoefte doen ontstaan aan werken, die de gelegenheid bieden om de leer der ontplofbare stoffen in haren geheelen omvang, als op zichzelf staande wetenschap te bestudeeren.

In die behoefte tracht mede te voorzien het werk, waarvan wij den titel hierboven afschreven en welks eerste gedeelte, de *Geschichte der Sprengstoffchemie, der Sprengtechnik und des Torpedowesens bis zum Beginn der neuesten Zeit*, thans verschenen is. Dit gedeelte, de vrucht eener nauwgezette bronnenstudie, bevat de historische ontwikkeling van de kennis en het gebruik der brand- en ontplofbare stoffen («Kriegsfeuer» en «Explosivstoffe») van af de grijze oudheid tot den nieuweren tijd.

Al moge het te betreuren zijn, dat de Schrijver door tallooze citaten in het Grieksch, Latijn, oud-Fransch, oud-Duitsch, enz., zijn werk voor den niet klassiek gevormden lezer niet altijd even gemakkelijk toegankelijk maakt, zoo bevat dit deel zijner studie toch een schat van historische bijzonderheden, die in meer gemeenzamen stijl en taal geschreven zijn.

Eigenaardig is het daarbij in een handschrift uit de XVIde eeuw de beschrijving te vinden van eene verdedigingswijze van bergengten door middel van landtorpedo's, een denkbeeld, dat men — hoewel door velen reeds weder vergeten — drie eeuwen later, zij het ook op even onpractische wijze uitgewerkt, voor de verdediging van ons land opnieuw heeft zien opduiken. Niet minder eigenaardig is het, dat de Schrijver van dat handschrift onder den titel van zijn werk aantekent: «Daar deze (krijgssstreken, listige aanslagen, enz.) nog nimmer gezien of gehoord, veel minder aan het licht gekomen zijn, zou het ook niet goed zijn, deze door den druk openlijk te verspreiden.» Een dergelijke zelfbeperking zou ook in onze tijden vaak aanbevelenswaardig zijn.

Een geheel hoofdstuk is gewijd aan de branders, voor Antwerpen gebruikt gedurende het beleg door PARMA in 1585, waartoe de bijzonderheden ontleend

zijn aan een vermoedelijk hier te lande weinig bekend geschrift van HENDRIKUS DE HOND, een Brabantsch Ingenieur, die dat in 1624 onder den titel: »Korte beschrijvinge en afbeeldinge der generale regelen der fortificatie, der artillerie, munitie ende vivres, enz." in het licht gaf.

Ook wijdt de Schrijver eenige bladzijden aan CORNELIUS DREBBEL (dezelfde, die ook als uitvinder van den thermometer genoemd wordt), die tijdens het beleg van La Rochelle in 1628 in Engelschen dienst zijnde, zich beroemd maakte door het vervaardigen van branders, mijnschepen, spar- en drijvende torpedo's. Later vervaardigde hij een onderzeesch vaartuig, dat een spartorpedo voerde, welke van een knalpreparaat voorzien was. Deze vinding toonde hij aan CROMWELL, die haar door het Engelsche gouvernement wilde doen aankopen, toen de dood van den uitvinder de daarover geopende onderhandelingen deed afbreken.

Omtrent dit vaartuig schrijft VAN DER WOUDE in zijne Kroniek van Alkmaar — DREBBEL's geboorteplaats — het volgende: »hij maeckte een Schip, met hetwelke men onder water konde roeijen ende varen van Westmunster tot Greenwits, zijnde twee Duitsche mijlen; ja 5 à 6 mijlen, zoover het hun beliefte: ende in 't schip zijnde, onder water kon men zien, zonder kaersligt, in een bijbel of ander boek te lezen: welk schip men in korte jaren noch op den Teems ofte de Rivier van Londen heeft zien leggen." DREBBEL's zoon JAN en zijn schoonzoon KUFFLER boden de spartorpedo — van het vaartuig waren de verschillende bijzonderheden met den dood des vaders verloren gegaan — in 1662 weder aan het Engelsche gouvernement aan. Dezelfde vooroordeelen, waarmede later FULTON te kampen had, deden de Engelsche regeering echter van den aankoop van het geheim afzien. Engeland, dat steeds terecht begrepen heeft zijne stelling in Europa alleen door een overmachtige vloot te kunnen handhaven, meende geene aanvalsmiddelen in gebruik te moeten brengen, welke ook aan kleinere zeemogendheden den weg zouden kunnen openen zijne vloten met goeden uitslag op te treden.

La guerre Franco-Allemande. Recueil par ordre alphabétique des événements de 1870—71, par ALEXANDRE SOCEC, Capitaine de la cavalerie romaine. 2e édition. Bruxelles, 1895. Librairie militaire SPINEUX & CIE.

De gevechtskalender, die onder bovenstaanden titel voor de tweede maal het licht heeft gezien, zou werkelijk niet onaardig zijn, wanneer de Schrijver zich de moeite had willen getroosten meer volledig te zijn.

Reeds de vermelding van het zevental bronnen — notez bien, slechts zeven —, dat door hem geraadpleegd is, gaf ons geen hoogen dunk van hetgeen geboden zou worden, zoo hoogst onvolledig en minder juist gekozen mag het meerendeel daarvan worden genoemd. Het is met recht een samenraapsel. Waarom of bijvoorbeeld »Die Operationen der Ilen Armee" wel, die »der Ien und IIIen" daarentegen niet genoemd worden is onbegrijpelijk, evenals dat HELMUTH's »Die Schlacht von Vionville und Mars la Tour" eenig in zijn soort schijnt te zijn. Hetzelfde geldt van den inhoud, die lang zoo volledig niet is als de »Gefechts-Kalender," welke als »Anlage N°. 202" in het »20 Heft" van »Der deutsch-französische Krieg 1870—71" voorkomt.

